

Broj: 03-02.3-18-339-2/15
Istočno Sarajevo, 09.03.2016. godine

BAS UPUTA
o strukturi i oblikovanju
bosanskohercegovačkih standarda
i drugih dokumenata dostupnih javnosti

SADRŽAJ

Uvod.....	3
1. Područje primjene	3
2. Upućivanje na druge dokumente	3
3. Termini i definicije.....	5
4. Opća pravila	5
5. Opis elemenata	6
6. Podjele i potpodjele	14
7. Jezička, stilsko i tehnička obrada teksta	16
9. Završne odredbe	25
Dodatak A (normativan) Vrste, sadržaj i način popunjavanja obrazaca dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije.....	26
Dodatak B (normativan) Pisanje naslova standarda	35
Dodatak C (normativan) Prikazivanje termina i definicija	37
Dodatak D (normativan) Glagolski oblici za izražavanje odredaba	42
Dodatak E (normativan) Grafička obrada teksta standarda	44
Dodatak F (informativan) Osnovni standardi.....	46
Dodatak G (informativan) Primjer označavanja podjela i potpodjela.....	51
Dodatak H (informativan) Primjer grafičkog prikaza teksta	52
Dodatak I (normativan) Patentna prava	53
Dodatak J (informativan) Pravila pisanja veličina i jedinica	54

Izdanje	I	II	III	IV	V	VI
Datum	2009-05-05	2016-03-09				

Na temelju članka 61. stavak 2. Zakona o upravi („Službeni glasnik BiH“, br. 32/02 i 102/09), članka 9. stavak 2. Zakona o osnivanju Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine („Službeni Glasnik BiH“, broj 44/04), a u vezi sa člankom 6. stavak 1. točka a) Zakona o standardizaciji Bosne i Hercegovine („Službeni Glasnik BiH“, broj 19/01), ravnatelj Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine donosi:

UPUTU

o strukturi i oblikovanju bosanskohercegovačkih standarda i drugih dokumenata dostupnih javnosti

Uvod

BAS U 8.5-02, *Struktura i oblikovanje bosanskohercegovačkih standarda i drugih dokumenata dostupnih javnosti*, sukladna je s pravilima za strukturu i oblikovanje međunarodnih i europskih standarda.

Uputa treba osigurati da tekstovi bosanskohercegovačkih standarda i drugih dokumenata dostupnih javnosti, koji se pripremaju u tijelima Instituta za standardizaciju BiH, budu izraženi na istovjetan način, neovisno od njihovog tehničkog sadržaja.

1. Područje primjene

Ova se uputa primjenjuje kad se utvrđuje struktura, način oblikovanja i obrade dokumenata koji treba da postanu bosanskohercegovački standardi i drugih dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije.

U Dodatku A ove upute date su vrste, likovni, sadržajni i tehnički elementi obrazaca bosanskohercegovačkih standarda.

Ova uputa namijenjena je za uporabu osoblju Instituta i tehničkim tijelima, posebice predsjednicima i tajnicima tehničkih tijela, te svima koji su uključeni u izradu nacrt standarda i nacrt drugih BAS-ovih dokumenata dostupnih javnosti.

2. Upućivanje na druge dokumente

Sljedeći su dokumenti na koje se upućuje obavezni za primjenu ovog dokumenta. Za datirana se upućivanja primjenjuje samo navedeno izdanje. Za nedatirana se upućivanja primjenjuje najnovije izdanje dokumenta na koji se upućuje (uključujući i sve amandmane). Do preuzimanja navedenih standarda u bosanskohercegovačku standardizaciju, primjenjuju se izvorni dokumenti.

ISO 80000 (svi dijelovi), *Quantities and units*

ISO 78-2, *Chemistry – Layouts for standards – Part 2: Methods of chemical analysis*

ISO 128-30:2001, *Technical drawings – General principles of presentation – Part 30: Basic conventions for views*

ISO 128-34:2001, *Technical drawings – General principles of presentation – Part 34: Views on mechanical engineering drawings*

ISO 128-40:2001, *Technical drawings – General principles of presentation – Part 40: Basic conventions for cuts and sections*

ISO 128-44:2001, *Technical drawings – General principles of presentation – Part 44: Sections on mechanical engineering drawings*

ISO 639-1, *Codes for the representation of names of languages - Part 2:Alpha-2 code*

ISO 690, *Information and documentation — Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*

ISO 3098-2, *Technical product documentation — Lettering — Part 2: Latin alphabet, numerals and marks*

ISO 3166 (svi dijelovi), *Codes for the representation of names of countries and their subdivisions*

ISO 6433, *Technical product documentation – Part references*

ISO 7000, *Graphical symbols for use on equipment – Index and synopsis*

ISO 10241-1:2011, *Terminological entries in standards — Part 1: General requirements and examples of presentation*

ISO 14617 (svi dijelovi), *Graphical symbols for diagrams*

ISO 15924, *Information and documentation — Codes for the representation of names of scripts*

ISO/IEC 17000, *Conformity assessment - Vocabulary and general principles*

IEC 60027 (svi dijelovi), *Letter symbols to be used in electrical technology*

IEC 60417 , *Graphical symbols for use on equipment*

IEC 60617, *Graphical symbols for diagrams*

IEC 61082-1, *Preparation of documents used in electrotechnology — Part 1: Rules*

IEC 61175, *Industrial systems, installations and equipment and industrial products — Designation of signals*

IEC 81346 (svi dijelovi), *Industrial systems, installations and equipment and industrial products — Structuring principles and reference designations*

IEC 61355-1, *Classification and designation of documents for plants, systems and equipment — Part 1: Rules and classification tables*

ISO/IEC Guide 7:1994, *Guidelines for drafting standards suitable for use for conformity assessment*

ISO/IEC Guide 21-1:2005, *Regional or national adoption of International Standards and other International Deliverables – Part 1: Adoption of International Standards*

ISO/IEC Guide 21-2:2005, *Regional or national adoption of International Standards and other International Deliverables – Part 2: Adoption of International Deliverables other than International Standards*

ISO/IEC Directives – Part 2: *Rules for the structure and drafting of International Standards:2011*

CEN/CENELEC *Internal Regulations – Part 3: Rules for the the structure and drafting of CEN/CENELEC Publications:2011*

BAS U 8.5-01:2016, *Uputa o označavanju i registriranju dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije*

BAS U 8.5-03:2016, *Uputa o pripremanju, donošenju i objavljivanju BAS standarda i drugih dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije*

BAS U 8.5-04:2016, *Uputa o preuzimanje međunarodnih i evropskih standarda i drugih dokumenata koji nisu standardi.*

3. Termini i definicije

Za potrebe ovog dokumenta koriste se termini i definicije dati u BAS EN 45020, BAS U 8.5-03 i BAS U 8.5-04.

4. Opća pravila

4.1 Sadržaj standarda mora biti:

- potpun, u granicama utvrđenim predmetom i područjem primjene standarda,
- sažet, jasan i precizan,
- sukladan sa stanjem u odgovarajućoj oblasti,
- osnova za dalji razvoj tehnologije,
- pisan stilom razumljivim i stručnjacima koji nisu učestvovali u njegovoj pripremi.

4.2 Standard mora biti jednoobrazan po strukturi, terminologiji i stilu izlaganja. Jednoobraznost se mora postići kako u jednom standardu, tako i u seriji sličnih standarda. Struktura sličnih standarda i označavanje njihovih točaka treba da budu ako je moguće identični. Slične se odredbe moraju izraziti na sličan, a identične odredbe na istovjetan način. Jedan isti termin za određeni pojam mora biti upotrijebljen kroz cijeli standard ili u seriji standarda. Uporaba se alternativnoga termina (sinonima) za već definirani pojam mora izbjegavati. Po mogućnosti, svakom se izabranom terminu mora pripisati samo jedno značenje. Ove je zahtjeve važno ispuniti radi boljšeg razumijevanja teksta standarda kao i stvaranja uvjeta za pretraživanje teksta standarda na računalu.

4.3 Pri izradi se standarda moraju primjenjivati odredbe osnovnih standarda.

To se posebno odnosi na:

- standardiziranu terminologiju,
- načela i metode utvrđivanja terminologije,
- veličine, jedinice i njihove simbole,
- skraćenice,
- bibliografska upućivanja,
- grafičke simbole,
- standardne brojeve,
- tolerancije,

- tehničke crteže i dijagrame,
- tehničku dokumentaciju,
- statističke metode,
- uvjete okoliša i odgovarajuće metode ispitivanja,
- sigurnost,
- kemiju,
- elektromagnetnu kompatibilnost,
- sukladnost i kvalitetu.

4.5 Tekst standarda mora biti napisan na jednom od službenih jezika/službenim jezicima u Bosni i Hercegovini.

4.6 Tekst bosanskohercegovačkog standarda mora biti izložen i redigiran na način da omogućava izravnu primjenu, bez izmjena i prilagodbe.

4.7 Standard se tiska na papiru formata A4. Iznimno se može koristiti format A3 ako su u pitanju tabele ili crteži koji se ne mogu predstaviti na formatu A4.

4.8 Da bi se osiguralo blagovremeno tiskanje jednog standarda, ili grupe srodnih standarda, prije početka detaljne redakture moraju biti definirani svi aspekti koje standard treba obuhvatiti, tako da se mogu dati područje(a) primjene, struktura(e) i upućivanje na druge standarde. Ova uputa o strukturi i oblikovanju standarda mora biti primijenjena od samog početka rada na standardu.

5. Opis elemenata

5.1 Opći raspored sadržaja standarda

Elementi koji sačinjavaju standard mogu se klasificirati na dva načina:

a) prema njihovoj prirodi i rasporedu unutar strukture na normativne i informativne i to:

- informativni uvodni elementi: elementi koji identificiraju standard, pružaju objašnjenja o njegovom sadržaju, nastanku,
- normativni opći i tehnički elementi: utvrđuju odredbe koje trebaju biti zadovoljene da bi se postigla sukladnost sa standardom,
- informativni dopunski elementi: sadrže dopunske informacije koje pomažu boljem razumijevanju ili uporabi standarda;

b) prema njihovom utjecaju na zahtijevane i neobavezujuće:

- zahtijevani elementi: elementi čija je prisutnost u dokumentu obavezna,
- neobavezujući elementi: elementi čija prisutnost u dokumentu ovisi o odredbama određenog dokumenta.

Svaki je od ovih elemenata posebno opisan u odgovarajućoj točki ovog uputstva.

Uobičajeni je raspored elemenata u standardu dat u tabeli 1.

Tabela 1 - Raspored elemenata

Tip elementa	Raspored elemenata ¹⁾ u dokumentu	Dozvoljeni sadržaj ¹⁾ elementa/elemenata u dokumentu	Točka
Uvodni informativni	Naslovna stranica	Naslov	5.2.1
	Sadržaj		5.2.2
	Predgovor	<i>Tekst</i> <i>Napomene</i> <i>Fusnote</i>	5.2.3
	Uvod	<i>Tekst</i> <i>Slike</i> <i>Tabele</i> <i>Napomene</i> <i>Fusnote</i>	5.2.4
Opći normativni	Naslov	Tekst	5.3.1
	Područje primjene	Tekst <i>Slike</i> <i>Tabele</i> <i>Napomene</i> <i>Fusnote</i>	5.3.2
	Normativna upućivanja	<i>Upućivanja</i> <i>Fusnote</i>	5.3.3
Tehnički normativni	Termini i definicije Simboli i skraćenice termina ...	<i>Tekst</i> <i>Slike</i> <i>Tabele</i> <i>Napomene</i> <i>Fusnote</i>	5.4.1 5.4.2
	Normativni dodatak	<i>Fusnote</i>	5.4.10
Dopunski informativni	Informativni dodatak	<i>Tekst</i> <i>Slike</i> <i>Tabele</i> <i>Napomene</i> <i>Fusnote</i>	5.5.1
Tehnički normativni	<i>Normativni dodatak</i>	<i>Tekst</i> <i>Slike</i> <i>Tabele</i> <i>Napomene</i> <i>Fusnote</i>	5.4.10
Dopunski informativni	<i>Bibliografija</i>	<i>Upućivanje</i> <i>Fusnote</i>	7.5
	<i>Registri (Indeksi)</i>		C.2.1
¹⁾ Podobljana slova = obavezni element; obična slova = normativni element; <i>kosa slova</i> = informativni element			

Napomene u tekstu (vidi 5.5.3) mogu biti dio bilo kojeg elementa standarda osim dijela podataka na naslovnoj stranici (vidi 5.2.1), dijela naslova standarda (vidi 5.3.1) i fusnota (vidi 5.5.2).

Standard ne mora sadržavati sve tehničke normativne elemente iz tabele 1, ali može, ako je potrebno, sadržavati i druge tehničke normativne elemente. Tehnički normativni elementi i njihov redoslijed određeni su prirodom samog standarda.

5.2 Uvodni informativni elementi

5.2.1 Naslovna strana

Podaci koje sadrži naslovna strana dati su u Dodatku A.

5.2.2 Sadržaj

Sadržaj je neobavezni uvodni element standarda koji se daje radi lakšeg uvida u opću strukturu standarda i olakšava njegovo korištenje. U sadržaju se, po pravilu, unose samo točke i dodaci. Svaki se element standarda mora u sadržaju navesti svojim punim nazivom.

5.2.3 Predgovor

Svaki standard mora sadržavati predgovor u kojemu se daju opće informacije o načinu donošenja standarda i odgovarajuće posebne informacije, kao što su:

- oznaka, godina izdanja, naziv BAS standarda i podaci o izdanju standarda,
- ko je donio Odluku i broj i datum Odluke kojom je BAS standard odobren,
- podaci o organizacijama i dokumentima koji su utjecali na izradu standarda,
- podaci o povlačenju jednog ili više BAS standarda objavljivanjem novog BAS standarda,
- radno tijelo Instituta koje je pripremio BAS standard (npr. tehnički komitet: oznaka i naziv),
- informacije o citiranim standardima i drugim dokumentima,
- obavijest o dodatku na standard,
- korisne upute za primjenu preuzetog izvornog BAS standarda,
- podaci u vezi s odgovornošću Instituta za identificiranje patentnih prava (vidi Dodatak I).

5.2.4 Uvod

Uvod je neobavezni element koji, kad je potrebno, daje posebnu informaciju ili komentar o tehničkom sadržaju standarda i o razlozima za njegovu pripremu. Ovaj element ne smije sadržavati zahtjeve.

5.3 Opći normativni elementi

5.3.1 Naslov

Naslov se standarda mora odrediti s najvećom pažnjom. On treba da bude što je moguće kraći, a s druge strane, nedvojbeno mora ukazivati na sadržaj bosanskohercegovačkog standarda i na razlike u odnosu na druge bosanskohercegovačke standarde, bez ulaženja u nepotrebne detalje. Naslov standarda mora biti sastavljen od odvojenih i što kraćih elemenata, pri čemu se ide od općega ka posebnom. Naslov standarda, po pravilu, ne treba imati više od sljedeća tri elementa:

- a) *uvodni element* (uvjetovan), koji naznačuje opće područje kome standard pripada (može biti određen i prema nazivu tehničkog komiteta za standardizaciju),
- b) *glavni element* (obvezatan), koji naznačuje glavni predmet koji je obuhvaćen općim područjem,
- c) *dopunski element* (uvjetovan), koji naznačuje posebne aspekte glavnog predmeta ili daje detalje po kojima se standard razlikuje od drugih BAS standarda.

Uputstva za pisanje naslova standarda data su u Dodatku B.

5.3.2 Područje primjene

Ovaj element mora biti na početku svakog standarda i on nedvojbeno definira predmet standarda i aspekte koje standard obuhvaća (čak ako se to iz naslova standarda može vidjeti) i pri tome mora određivati granice primjenljivosti standarda. Ovaj element ne smije da sadrži tehničke zahtjeve.

5.3.3 Upućivanje na druge standarde i dokumente

Ovaj neobavezujući element mora sadržavati spisak normativnih dokumenata (u većini slučajeva

standarda) koji su navedeni u tekstu standarda i koji su neophodni za njegovu primjenu. Navode se oznake, ako se standard sastoji iz više dijelova piše se „(svi dijelovi)”, godine izdanja za datirana upućivanja (mogu biti i nedatirana) i naslovi standarda.

Spisak standarda treba počinjati sljedećom rečenicom:

"Sljedeći dokumenti na koje se upućuje obavezni su za primjenu ovog dokumenta. Za datirana upućivanja primjenjuje se samo navedeno izdanje. Za nedatirana upućivanja primjenjuje se najnovije izdanje dokumenta na koji se upućuje (uključujući i sve amandmane)".

Ovaj spisak ne sadrži sljedeće:

- dokumente koji nisu javno dostupni,
- dokumente na koje se upućuje samo informativno,
- dokumente koji su služili kao bibliografski ili pomoćni materijali pri izradi standarda.

Ovi standardi, drugi dokumenti i propisi mogu biti dati u informativnom dodatku pod nazivom Bibliografija (vidi 7.5).

5.4 Tehnički normativni elementi

5.4.1 Termini i definicije

Ovo je neobavezan element standarda koji služi za razumijevanje termina upotrebljenih u standardu. Terminima i definicijama mora prethoditi sljedeća rečenica:

"Za potrebe ovog standarda primjenjuju se sljedeći termini i definicije".

Kad se primjenjuju termini i definicije date u drugom dokumentu:

"Za potrebe ovog standarda primjenjuju se termini i definicije date u ... i sljedeći termini i definicije".

Pravila su za prikazivanje termina i definicija data u Dodatku C, zajedno s posebnim pravilima za čisto terminološke standarde, uključujući rječnike, nomenklature ili liste ekvivalentnih termina na različitim jezicima.

5.4.2 Simboli i skraćenice

Ovo je neobavezan element standarda koji sadrži spisak simbola i skraćenica potrebnih za razumijevanje standarda.

Ovaj element može biti kombiniran s elementom 5.4.1 i može sadržavati termine i njihove definicije, simbole, skraćenice i, eventualno, jedinice, pod zajedničkim naslovom, na primjer, "Termini, definicije, simboli i skraćenice".

Ukoliko postoji potreba za pisanjem simbola u određenom redu da se odrazi tehnički kriterij, svi se simboli trebaju pisati prema alfabetskom redu kako slijedi:

- veliko latinično slovo iza koga slijedi malo latinično slovo
(*A, a, B, b, itd*),
- slova bez indeksa prethode slovima s indeksom, a slova sa slovnim indeksom prethode slovima s brojčanim indeksom
(*B, b, C, C_m, C₂, c, d, d_{ext}, d_{int}, d₁, itd*),

- grčka slova slijede iza latiničnih slova
(Z, z, A, α, B, β, ... Λ, λ, itd.).

5.4.3 Zahtjevi

Ovo je neobavezan element standarda. Ako je prisutan, mora sadržavati:

- a) sve karakteristike bitne za aspekte proizvoda, postupka ili usluga obuhvaćene standardom, bilo navođenjem (eksplicitno) ili upućivanjem,
- b) zahtijevane granične vrijednosti karakteristika koje se mogu kvantificirati,
- c) za svaki zahtjev, upućivanje na metode ispitivanja za određivanje ili provjeravanje vrijednosti karakteristika ili samu metodu ispitivanja (vidi 5.4.5).

U tekstu standarda moraju biti jasno razgraničene zahtijevane karakteristike i karakteristike koje se u standardu daju samo kao izjave ili preporuke. Standard ne smije sadržavati ugovorne zahtjeve koji se odnose na reklamacije, troškove itd.

U nekim standardima bit će potrebno ustvrditi da proizvod moraju pratiti napomene za upozorenje, tehnička uputa ili uputa za uporabu i da se utvrdi sadržaj tog uputstva. Zahtjevi koji se odnose na tehničku uputu ili uputu za uporabu, mogu se dati i u posebnom dokumentu, budući da to nisu zahtjevi koji se primjenjuju na sam proizvod.

U dokumentima u kojima se navode neke karakteristike, ali ne i njihove vrijednosti, mora se utvrditi način mjerenja i navođenja tih vrijednosti.

5.4.4 Uzimanje uzoraka

Ovim se elementom utvrđuju uvjeti i metode uzimanja uzoraka, kao i metode čuvanja uzoraka. Ovaj se element može dati na početku elementa 5.4.5.

5.4.5 Metode ispitivanja

Ovaj element daje sve podatke u svezi s postupkom koji se mora primijeniti za određivanje vrijednosti karakteristika ili za provjeravanje sukladnosti s navedenim zahtjevima kao i za osiguravanje ponovljivosti rezultata. Ako je potrebno, naglašava se da su to: tipska ispitivanja, rutinska ispitivanja, ispitivanja uzorkovanjem itd. Osim toga, u dokumentu se mora navesti redoslijed ispitivanja ako taj redoslijed može utjecati na rezultate.

Odredbe koje se odnose na metode ispitivanja, daju se, ako je pogodno, po sljedećem redoslijedu:

- a) princip (načelo),
- b) reagensi ili materijali (vidi 5.4.6),
- c) aparati i pribor (vidi 5.4.7),
- d) priprema i čuvanje ispitnih uzoraka i ispitnih komada,
- e) postupak,
- f) izražavanje rezultata uključujući metodu izračunavanja i preciznost metode ispitivanja (mjernu nesigurnost),
- g) izvješće o ispitivanju.

Metode ispitivanja mogu biti u posebnoj točki ili zajedno sa zahtjevima (vidi 5.4.3), zatim u dodacima (vidi 5.4.10), ili kao posebni dokumenti (vidi 6.3.1).

Metoda se ispitivanja ustvrđuje kao poseban dokument ako se zna da će na nju upućivati više drugih dokumenata.

Kad se uspostavljaju metode ispitivanja, moraju se uzeti u obzir dokumenti za opće metode ispitivanja i ispitivanja koja se odnose na slične karakteristike date u drugom dokumentu. Metode za ispitivanje bez razaranja moraju se izabrati uvijek kad one mogu zamjeniti, unutar istog nivoa pouzdanosti, metode ispitivanja s razaranjem.

Upute za izradu standarda za metode kemijskih analiza date su u standardu ISO 78-2. Veći se dio ovog standarda može koristiti za metode ispitivanja proizvoda koji nisu kemijski proizvodi.

Kod specificiranja metoda ispitivanja koje uključuju upotrebu rizičnih (opasnih) proizvoda, aparata ili procesa, mora se uvesti opće upozorenje i odgovarajuća posebna upozorenja. Za pisanje upozorenja vidi ISO/IEC Guide 51 (vidi F.14).

Dokumenti koji specificiraju ispitne metode ne smiju sadržavati bilo kakvu obvezu o provođenju bilo koje vrste ispitivanja. Jedino se mora navesti metoda pomoću koje se provodi ocjenjivanje, ako se zahtijeva i ako se na nju upućuje (npr. u istom ili drugom dokumentu, u regulativi, ili u ugovoru).

Ako je statistička metoda za ocjenjivanje sukladnosti proizvoda, procesa ili usluge propisana u standardu, izvješće o sukladnosti sa standardom može se samo odnositi na sukladnost ukupnog broja ili dijela proizvoda (partije).

Ako je u standardu propisano da svaka pojedinačna stavka mora biti ispitana sukladno sa standardom, izjava o sukladnosti proizvoda sa standardom znači da je svaka pojedina stavka ispitana i da je svaka ispunila odgovarajuće zahtjeve.

Ako se primjenjuju ispitne metode koje se razlikuju od onih koje su najprihvatljivije za opću primjenu, to ne smije biti razlog da se ne specificiraju u standardu i da se ne utvrdi najprihvatljivija metoda.

Ako za jednu karakteristiku postoji više od jedne odgovarajuće metode ispitivanja, predmet dokumenta načelno mora biti samo jedna. Ako se iz bilo kojega razloga mora standardizirati više od jedne metode ispitivanja, u dokumentu se mora označiti referentna metoda.

Točnost odabrane metode ispitivanja mora biti takva da se može jednoznačno utvrditi da li je vrijednost karakteristike koja se ocjenjuje unutar utvrđenih dopuštenih odstupanja. Kad se smatra potrebnim, svaka od metoda mora uključiti izjavu s obzirom na svoje granice točnosti.

Izbjegavanje udvostručavanja opće je pravilo u metodologiji standardiziranja. Iz tih se razloga prije standardiziranja bilo koje metode ispitivanja mora utvrditi postoji li već primjenjiva metoda ispitivanja.

5.4.6 Reagensi i/ili materijali

Ovo je neobavezan element standarda koji daje popis reagenasa i/ili materijala koji se primjenjuju u standardu.

Točka sadržaja reagenasa i/ili materijala obično će obuhvatiti neobavezni uvodni tekst zajedno s popisom jednog ili više reagenasa i/ili materijala.

Uvodni tekst mora se koristiti samo za specificiranje općih odredbi na koje se ne može uputiti na drugom mjestu. Stavka na koju je potrebno uputiti ne smije biti uključena u ovaj tekst, ali mora biti navedena kao odvojena stavka, kako je dato ispod.

Napominje se da uvodni tekst koji opisuje opće odredbe nije odvojeni odlomak, nego popis koji navodi reagente i/ili materijale.

Svaki se navedeni reagens i/ili materijal označava brojem u svrhu upućivanja u dokumentu, čak i ako postoji samo jedan.

PRIMJER

3 Reagensi

Uporabljivati samo reagense priznatog analitičkog stupnja ili samo destiliranu vodu ili vodu odgovarajuće čistoće.

3.1 Sredstvo za čišćenje, na primjer, metanol ili voda koja sadrži nekoliko kapljica tečnog deterdženta.

5.4.7 Aparati

Ovo je neobavezni dio koji daje popis uređaja koji se upotrebljavaju. Pravila su za popis ista kao i za reagense i/ili materijale (vidi 5.4.7).

5.4.8 Klasifikacija i označavanje

Ovim elementom utvrđuje se označavanje proizvoda, postupaka ili usluga koje zadovoljavaju zahtjeve standarda. Ovaj element može biti kombiniran s elementom 5.4.3.

Za opća pravila za označavanje proizvoda, procesa i usluga vidi CEN/CENELEC *Internal Regulations - Part 3*, Dodatak G.

5.4.9 Obilježavanje, etiketiranje (stavljanje naljepnice) i pakiranje

Ovim se elementom može utvrditi način obilježavanja proizvoda, tj. stavljanje trajnih oznaka na sam proizvod i na njegovu ambalažu. Ona se mora uključiti kad god je bitno, posebno za standarde potrošačkih roba.

Ako je potrebno, navode se ili preporučuju načini obilježavanja.

Ovaj se element ne smije baviti znakovima sukladnosti. Takvi se znakovi obično primjenjuju prema pravilima sustava za certificiranje – vidi ISO/IEC Guide 23. Označavanje proizvoda s upućivanjem na tijelo za standardizaciju ili njegove dokumente obrađuje se u standardima ISO/IEC 17050-1 i ISO/IEC 17050-2.

Odredbe koje se tiču sigurnosnih standarda i aspekata koji se odnose na sigurnost date su u ISO/IEC Guide 51.

Odgovarajućim se odredbama standarda utvrđuje:

- mjesto oznake na proizvodu, odnosno pakiranju,
- prikladan način predstavljanja oznake, npr. uporaba pločica (koje se ponekad zovu pločice s imenom „name-plates”), naljepnica, markica, boja, žila (u kablovima),
- sadržaj oznake koja identificira proizvod, odnosno proizvođača i odgovornog trgovca,
- po potrebi, informativna oznaka (upozorenja u pogledu primjenljivosti, posebnih mjera opreza pri uporabi i sl.),
- zahtjevi za pakiranje proizvoda i/ili za stavljanje naljepnica,
- druge informacije koje se mogu tražiti.

Oznake i simboli koji se koriste za označavanje moraju biti sukladni s odgovarajućim standardima.

Elementi 5.4.8 i 5.4.9 mogu biti dopunjeni informativnim dodatkom u kojemu se daje primjer redoslijeda podataka.

Ako dokument zahtijeva stavljanje etikete/naljepnice, u dokumentu se mora navesti i priroda etikete/naljepnice i način stavljanja, pričvršćivanja ili lijepljenja na proizvod ili njegovo pakiranje (vidi

ICS klasifikaciju 55).

NAPOMENA Ako se uz proizvod zahtijeva neka vrsta dokumentacije (npr. izvješće o ispitivanju, uputa o rukovanju, druge informacije koje se pojavljuju na pakiranju proizvoda) vidi standard IEC 61355 za pravila za klasifikaciju i označavanje takve dokumentacije za postrojenja, sustave i opremu; vidi ICS klasifikaciju 01.140.30 za pravila za takvu dokumentaciju u administraciji, trgovini i industriji.

5.4.10 Normativni dodaci

Normativni su dodaci neobavezni sastavni elementi standarda i daju odredbe koje nadopunjuju odredbe u glavnom dijelu dokumenta. Da je dodatak normativan mora biti jasno iz dijela teksta standarda u kojemu se na njega upućuje, naglašeno u predgovoru i u zaglavlju samog dodatka (vidi 6.3.5).

5.5 Dopunski informativni elementi

5.5.1 Informativni dodaci

Informativni dodaci daju se u smislu dopunskih informacija za bolje razumijevanje ili primjenu dokumenta. Oni ne smiju sadržavati zahtjeve. Informativni karakter dodataka mora biti jasan iz dijela teksta standarda u kojemu se na njega upućuje, naglašen u sadržaju i u zaglavlju samoga dodatka (vidi 6.3.5).

5.5.2 Fusnote

Fusnote daju dopunske informacije i njihova primjena mora biti svedena na minimum. Fusnote ne smiju sadržavati zahtjeve.

Fusnote se pišu pri dnu odgovarajuće stranice i od samoga se teksta odvajaju tankom linijom u lijevom uglu stranice.

Fusnote se označavaju arapskim brojevima sa zagradama: 1), 2), 3) itd. Brojevi fusnota počinju na svakoj stranici od broja 1 ili čine kontinuiran numerički niz tijekom cijeloga standarda.

Druga je metoda pogodnija kad se tekst obrađuje pomoću računara. Na fusnote se u tekstu upućuje navođenjem istih brojeva u gornjemu položaju iza riječi ili rečenice na koje se odnose: ¹⁾, ²⁾, ³⁾, itd.

U posebnim slučajevima, na primjer, da ne bi došlo do zabune s drugim brojevima koji se također stavljaju u gornji položaj, umjesto brojeva mogu se koristiti zvjezdice: ^{*)}, ^{**)}, ^{***)}, itd.

5.5.3 Napomene u tekstu

Napomene se u tekstu standarda mogu koristiti samo za informacije bitne za razumijevanje standarda. One ne smiju sadržavati zahtjeve.

Napomene se obično nalaze iza točke, podtočke ili stava na koji se odnose.

Napomeni prethodi naslov "NAPOMENA" koji se piše na početku prvog reda teksta (vidi Dodatak H). Dvije ili više napomena grupiranih zajedno moraju imati naslov "NAPOMENE" u posebnom redu, a tekstu svake napomene prethodi arapski broj.

Svaka se grupa napomena označava brojevima koji počinju od 1.

Ako se više napomena nalazi u istoj podjeli (točki, podtočki), a međusobno su razdvojene odredbama, moraju biti označene sa:

"NAPOMENA 1", "NAPOMENA 2" itd.

Također, sve napomene u tekstu mogu biti označene i u kontinuiranom nizu tijekom cijelog standarda.

5.5.4 Napomene uz tabele i slike

Napomene uz tabele i slike pripremaju se neovisno od fusnota (vidi 5.5.2) i napomena u tekstu (vidi 5.5.3) i moraju se nalaziti u okviru odgovarajuće tabele ili neposredno iznad naziva odgovarajuće slike.

Za svaku se tabelu i svaku sliku napomene posebno označavaju rednim brojevima. Ove napomene ne smiju sadržavati zahtjeve.

5.5.5 Primjeri

Primjeri u tekstu standarda trebaju se uporabljivati kad je to potrebno radi objašnjenja odgovarajućeg teksta.

Za primjere u tekstu standarda važe ista pravila pisanja kao i kod napomena (vidi 5.5.3).

6. Podjele i potpodjele

6.1 Općenito

S obzirom na prirodu sadržaja standardi su veoma različiti, tako da je nemoguće dati opće upute za podjele i potpodjele teksta standarda. Međutim, podjela je potrebna da bi se osigurala logička struktura standarda, a samim tim i lakše razumijevanje, korištenje standarda i upućivanje na njega.

6.2 Nazivi podjela i potpodjela

Termini koji se moraju uporabljivati za označavanje podjela i potpodjela standarda dati su u tabeli 2.

Za primjer označavanja vidi Dodatak G.

Tabela 2 - Nazivi podjela i potpodjela

Naziv	Engleski naziv	Primjer označavanja
Dio	Part	999 - 1
Točka	Clause	1
Podtočka	Subclause	1.1
Podtočka	Subclause	1.1.1
Odlomak	Paragraph	nema broja
Dodatak	Annex	A

6.3 Opis podjela i potpodjela

6.3.1 Dio

U strukturi su bosanskohercegovačkih standarda predviđeni i dijelovi standarda.

Dio je jedan iz niza dokumenata objavljen posebno pod istim identifikacijskim brojem standarda određenog da se radi u dijelovima. Broj dijela mora biti označen arapskim brojem iza identifikacijskog broja standarda i odvojen crticom; na primjer: 999-1, 999-2 itd.

Naslov dijela mora biti sastavljen (uređen) na isti način kao kod drugih standarda prema 5.3.1. Svi pojedinačni naslovi dijelova koji čine seriju moraju sadržavati iste uvodne i/ili glavne elemente, dok dopunski element mora biti različit u svakom dijelu da bi se dijelovi međusobno razlikovali. Dopunskom elementu mora uvijek prethoditi oznaka "Dio...".

Ako je standard objavljen u obliku serije pojedinačnih dijelova, prvi dio mora u svom predgovoru (vidi 5.2.3) sadržavati objašnjenje o predviđenoj strukturi. U predgovoru svakog dijela daju se naslovi svih drugih dijelova koji pripadaju seriji, ako su poznati.

6.3.2 Točka

Točke su osnovna podjela u standardima.

Točke moraju biti označene arapskim brojevima, počevši od 1 za "Područje primjene". Označavanje mora biti kontinuirano, ne uključujući dodatke (vidi 6.3.5).

Svaka točka mora imati naslov postavljen odmah iza broja, u posebnom redu, a iznad teksta koji slijedi.

6.3.3 Podtočka

Podtočka je označena potpodjela točke. Točka se može dalje dijeliti na označene niže podjele, a postupak se dalje podjele može nastaviti ukoliko je potrebno. Treba izbjegavati nepotrebno dijeljenje (cijepanje teksta).

Podtočke se moraju označiti arapskim brojevima prema sustavu datom u Dodatku G.

Označavanje se ne smije primijeniti za formiranje jedne podtočke ako ne postoji bar još jedna podtočka na istom nivou. Na primjer, dio teksta u točki 1 ne smije se označiti kao podtočka "1.1" ako ne postoji i podtočka "1. 2".

Svaka podtočka (primarna podjela točke) trebala bi imati svoj naslov odmah iza broja podtočke, u posebnom redu od teksta koji slijedi.

Za niže se podtočke može primijeniti isto.

Međutim, uporaba naslova mora biti ujednačena, tj. ili sve podtočke jedne točke moraju nositi naslove, ili sve moraju biti bez naslova.

Ukoliko nema naslova, ključni termini ili ključni izrazi uporabljeni na početku svake podtočke (u tekstu napisani drugim tipom slova) mogu se koristiti da ukažu na glavni predmet u pojedinim podtočkama.

6.3.4 Odlomak

Odlomak je neoznačena podjela točke ili podtočke.

6.3.5 Dodatak

Opise dvaju tipova dodataka vidi u 5.4.10 i 5.5.1.

Dodaci se moraju označiti velikim slovima abecede počinjući od slova A. Slova se Č, Ć, Dž, Đ, I, Lj, Nj, O, Š i Ž ne uporabljavaju.

Iza riječi "Dodatak" i slova koje označava dodatak nalazi se u zagradama tekst "normativan" ili "informativan". U sljedećem se redu nalazi naslov dodatka.

Brojevima točaka, podtočaka, tabela, slika i jednadžbi u dodatku mora prethoditi slovna oznaka

dodatka.

Označavanje počinje u svakom dodatku od broja 1.

Ako postoji samo jedan dodatak, on se označava kao "Dodatak A".

6.4 Način pisanja podjela i potpodjela

U standardima, brojevi i tekst podjela i potpodjela moraju biti poravnati s lijevom marginom stranice.

Primjeri primjene dati su u Dodatku H.

7. Jezička, stilska i tehnička obrada teksta

7.1 Tekst standarda

7.1.1 Pisanje točke "Područje primjene"

Ovaj je element predstavljen nizom tipiziranih rečenica.

Uporabljavaju se oblici izražavanja kao što su sljedeći:

"Ovim standardom se utvrđuju ...

- tehnički zahtjevi ...,
- mjere ...,
- metode ...,
- termini i definicije ...,
- opća načela za ...".

PRIMJER "Ovim standardom se utvrđuju tehnički zahtjevi za čelične cijevi sa šavom (u daljem tekstu: cijevi)".

Područje se primjene daje na sljedeći način:

"Ovaj standard se primjenjuje na ...",

"Ovaj standard se odnosi na ...".

7.1.2 Uporaba glagolskih oblika za izražavanje zahtjeva

Karakter se obveznosti standarda određuje propisom.

Korisnik mora imati mogućnost identificirati zahtjeve koje je u obvezi zadovoljiti.

On, također, mora imati mogućnost razlikovati ove zahtjeve od drugih odredaba koje mu daju izvjesnu slobodu izbora.

Jasna su pravila uporabe glagolskih oblika (uključujući modalne glagole) bitna za izražavanje zahtjeva u slučajevima kad postoji sloboda izbora.

U Dodatku D, u prvoj koloni tabele, dat je glagolski oblik koji se mora uporabiti za izražavanje vrste zahtjeva.

Ekvivalentni izrazi dati u drugoj koloni uporabljavaju se samo iznimno, kad se oblici dati u prvoj koloni

ne mogu koristiti zbog jezičkih razloga.

7.1.3 Nabranjanja (liste)

Nabranjanju (listi) prethodi kompletna rečenica ili nekompletna rečenica, iza koje slijede stavke koje se nabranjaju.

PRIMJER 1

Aparat se mora sastojati iz sljedećih dijelova:

- prihvatni sud,
- odvod,
- plovak.

PRIMJER 2

Aparat mora obuhvatiti:

- prihvatni sud,
- odvod,
- plovak.

Stava stavka u nabranjanju ima ispred sebe crticu, ili, ako je to potrebno za identificiranje, malo slovo abecede.

Iza svakog se slova stavlja zagrada. Ako je potrebna dalja potpodjela, stavke se u listi označavaju arapskim brojevima iza kojih se stavlja zagrada.

PRIMJER 3

- a) ...
- b) ...
 - 1) ...
 - 2) ...
- c) ...

7.1.4 Nazivi i skraćenice imena organizacija

Nazivi organizacija i njihove skraćenice moraju se pisati kako ih pišu same te organizacije. Skraćenica se naziva organizacije piše velikim slovima bez točke nakon svakog slova (vidi 7.9).

7.1.5 Uporaba trgovačkih (zaštićenih) imena

Potpuno označavanje ili opis proizvoda mora imati prednost nad trgovačkim imenom (zaštićenim imenom).

Trgovačka imena za pojedine proizvode treba izbjegavati čak i ako su u općoj (komercijalnoj) uporabi.

PRIMJER 1 Umjesto riječi "Teflon®" treba pisati "politetrafluoretilen (PTFE)"

Ako se trgovačko ime iznimno ne može izbjeći, na njegovu se prirodu mora ukazati simbolom ® za zaštićeno trgovačko ime.

Također se mora dati odgovarajuće objašnjenje, kao u sljedećim primjerima.

Ako se zna da je trenutno na raspolaganju i pogodan za uspješnu primjenu standarda samo jedan proizvod, njegovo trgovačko ime može biti dato u tekstu standarda, popraćeno fusnotom na dnu stranice (vidi primjer 2).

PRIMJER 2 "1) ... (trgovačko ime proizvoda) ... je trgovačko ime proizvoda koji proizvodi ... (proizvođač) ...Ova je informacija data samo kao pomoć korisnicima standarda, a ne radi standardiziranja trgovačkog imena. Ekvivalentni proizvodi mogu se uporabiti ako je dokazano da se s njima dobivaju isti rezultati."

Ako se smatra da je važno dati primjer (ili primjere) raspoloživih (komercijalnih) proizvoda na tržištu pogodnih za uspješnu primjenu standarda, jer je karakteristike proizvoda teško opisati u detaljima, trgovačko se ime može dati u fusnoti na dnu stranice (vidi primjer 3).

PRIMJER 3 "1) ... (trgovačko ime proizvoda) ... je primjer pogodnog proizvoda raspoloživog na tržištu. Ova je informacija data samo kao pomoć, a ne radi standardizacije trgovačkog imena."

7.1.6 Patentna prava

Za stavke zaštićene patentom moraju se slijediti pravila navedena u Dodatku I (vidi i ISO/IEC Directives - Part 1:2014, točka 2.14 i CEN/CENELEC Guide 8).

7.2 Tabele

7.2.1 Uporaba

Tabele treba koristiti ako su pogodnije za prikazivanje informacija u lakše razumljivom obliku. Svaka tabela mora biti jasno navedena u tekstu, tako da se vidi njena veza s odredbama standarda.

7.2.2 Označavanje

Tabele moraju biti označene arapskim brojevima, počevši od broja 1 (vidi također 6.3.5). Ovo označavanje mora biti neovisno od označavanja točaka i slika. Ako standard ima samo jednu tabelu, ona mora biti označena kao "Tabela 1".

7.2.3 Naslov

Naslov tabele stavlja se iznad tabele i piše se kao u sljedećem primjeru:

Tabela 1 - Mehaničke osobine

7.2.4 Zaglavlja

Prva riječ u zaglavlju svake kolone mora početi velikim slovom.

Mjerne jedinice koje se upotrebljavaju u datim kolonama moraju se pisati ispod teksta zaglavlja svake kolone.

PRIMJER 1

Tip	Dužinska masa kg/m	Unutarnji prečnik mm	Vanjski prečnik mm
-----	-----------------------	-------------------------	-----------------------

Izuzetak od ovog pravila jeste kad su sve mjerne jedinice iste i u tom slučaju se mjerna jedinica piše iznad tabele u desnom uglu.

PRIMJER 2

Mjere u

mm

Tip	Dužina	Unutarnji prečnik	Vanjski prečnik
-----	--------	-------------------	-----------------

7.2.5 Nastavljanje tabela

Kad se tabele nastavljaju na dvije ili više stranica, broj se tabele ponavlja, uz odgovarajuću riječ, kao u sljedećim primjerima:

- "Tabela 1 (nastavak)" na stranicama koje slijede,
- "Tabela 1 (završetak)" na zadnjoj stranici.

Zaglavlje tabele mora se ponoviti na svim stranicama poslije prve.

7.3 Slike

7.3.1 Uporaba

Slike treba koristiti ako su pogodnije za prikazivanje informacija u lakše razumljivom obliku. Svaka slika mora biti jasno navedena u tekstu, tako da se vidi njena veza s odredbama standarda. Slike se, po pravilu, daju na kraju standarda, sve zajedno.

7.3.2 Oblik

Slike moraju biti u obliku crteža. Fotografije se mogu koristiti samo ako ih nije moguće pretvoriti u crteže. Ispravno pripremljeni crteži, skice, grafikoni, itd., trebaju biti na elektronskom nosaču, pausu ili filmu (foliji), ili kao jasne crno-bijele fotografske reprodukcije.

Fotokopije se ne koriste.

7.3.3 Označavanje

Slike se moraju označavati arapskim brojevima, počinjući od broja 1 (vidi također 6.3.5). Ovo je označavanje neovisno od označavanja točaka i tabela. Ako standard ima samo jednu sliku, ona mora biti označena kao "Slika 1".

7.3.4 Pisanje naziva slika

Naziv slike piše se ispod slike na sredini, prikazano na sljedeći način:

Slika 1 - Detalji aparata

7.3.5 Izbor simbola

Oznake koje se na slikama koriste za prikaz ugaonih i dužinskih veličina moraju biti sukladne sa standardom ISO 80000-3, označene indeksima kad je potrebno napraviti razliku između različitih primjena date oznake.

PRIMJER Za niz oznaka koje označavaju razne dužine na crtežu koriste se l_1 , l_2 , l_3 itd., a ne, na primjer, A,B,C ili a, b, c, itd.

7.3.6 Tip slova (pisma)

Slova i brojevi na crtežu moraju imati karakteristike prema standardu ISO 3098-2.

Koso pismo (*kurziv*) mora se koristiti za:

- oznake veličina,
- indekse koji predstavljaju oznake veličina,
- slovne oznake koje predstavljaju brojeve.

Obično pismo mora se koristiti za sve druge primjene na crtežu.

7.3.7 Jedinice

Moraju se navesti jedinice u kojima su izražene vrijednosti.

Kad se slika pojavljuje/nastavlja na više stranica, oznake za jedinice moraju se ponoviti na svakoj stranici, ako je primjenljivo.

7.3.8 Tehnički crteži, grafički simboli i dijagrami

Tehnički crteži, grafički simboli i dijagrami moraju biti urađeni sukladno s odgovarajućim standardima.

7.4 Upućivanje

7.4.1 Općenito

Opće je pravilo da se umjesto ponavljanja izvornog teksta moraju koristiti upućivanja na određene dijelove teksta, jer takvo ponavljanje unosi rizik od grešaka ili nepovezanosti i povećava obim standarda.

Kad je upućivanje potrebno, izvor mora biti precizno identificiran.

Upućivanje se izvodi na načine opisane u sljedećim točkama, a ne smije biti upućivanja na broj stranice.

7.4.2 Upućivanje na isti standard

Po pravilu, koristi se oblik "ovaj standard ...".

Ako je standard objavljen u odvojenim dijelovima moraju se koristiti:

- „ovaj dio standarda ...”,
- „oznaka standarda (svi dijelovi)”.

7.4.3 Upućivanje na elemente teksta

Prilikom upućivanja na pojedine točke, podtočke, itd. istog standarda treba pisati:

- "prema 3.1",
- "u skladu s točkom 3",
- "detalji, kao što je dato u 3.1.1",
- "vidi Dodatak B".

Nije potrebno koristiti termin "podtočke".

7.4.4 Upućivanje na tabele i slike

Svaka tabela i slika u standardu mora se navesti u tekstu na jedan od sljedećih načina:

- "dato u tabeli 2",
- "(vidi tabelu 2)",
- "prikazano na slici 3",
- "(vidi sliku 3)".

7.4.5 Upućivanje na druge standarde i dokumente

7.4.5.1 Općenito

Upućivanja na druge standarde mogu biti nedatirana i datirana. Sva upućivanja na druge standarde, nedatirane i datirane, moraju se dati u točki "Upućivanje na druge standarde i dokumente" (vidi 5.3.3).

7.4.5.2 Nedatirana upućivanja

Nedatirana upućivanja mogu se odnositi na cijeli dokument ili njegov dio i samo u sljedećim slučajevima:

- a) ako će biti moguće upotrijebiti sve buduće promjene dokumenta za potrebe dokumenta u kojemu se nalazi upućivanje,
- b) za informativna upućivanja.

Podrazumijeva se da nedatirana upućivanja moraju uključiti sve amandmane i revidiranja dokumenta na koji se upućuje.

PRIMJER 1 "kao što je navedeno u standardu BAS 1073".

7.4.5.3 Datirana upućivanja

Datirana se upućivanja odnose na:

- a) određeno izdanje, navedena godina objave, ili
- b) određeni nacrt na javnoj raspravi, navedena godina izdanja.

Naknadne amandmane ili revidiranja dokumenata na koje se datirano upućuje trebat će uključiti amandmanom dokumenta u kojem se na njih upućuje.

NAPOMENA U ovom se kontekstu dio dokumenta posmatra kao odvojeni dokument.

Upućivanja na određena poglavlja ili potpoglavlja, tabele i slike u drugomu dokumentu uvijek moraju biti datirana.

Koristi se sljedeći oblik:

- „...provode se ispitivanja data u standardu IEC 60068-1:2013...” (datirano upućivanje na objavljeni dokument),
- „...u skladu s prEN 16838:2015, točka 5.2,...” (datirano upućivanje na nacrt na javnoj raspravi),
- „...kao što je navedeno u standardu IEC 61643-22:2004, Tabela 2,...” (datirano upućivanje na određenu tabelu u drugom objavljenom dokumentu).

Upućivanje na posebne elemente drugih standarda obavlja se koristeći oblik dat u 7.4.2 i 7.4.3, zajedno s datumom izdanja standarda.

PRIMJER 2 "prema 3.1.1 BAS ISO 8402:2005"

NAPOMENA 1 Preporučuje se da se ne primjenjuje upućivanje na nacрте za javnu raspravu, već načelno upućivati na objavljene dokumente.

NAPOMENA 2 Iznimno, kad se radi o velikoj grupi standarda na koje se treba upućivati, odnosno o kojoj još nisu donijeti svi standardi ili je njihovo donošenje u tijeku, upućivanje se može obaviti na sljedeći način:

"prema odgovarajućim bosanskohercegovačkim standardima za...",

"prema bosanskohercegovačkim standardima iz oblasti (grupe)..."

7.5 Bibliografija

Bibliografija se, ako postoji, mora navesti iza posljednjeg dodatka.

Bibliografski se podaci navode sukladno s pravilima u 5.3.3 i pravilima u standardu ISO 690.

7.6 Matematički izrazi

7.6.1 Jednadžbe moraju biti izražene u matematički korektnoj formi.

Različite se veličine prikazuju slovnim oznakama čije se značenje mora objasniti ispod jednadžbe, ukoliko nisu date u točki "Oznake, simboli i skraćenice" (vidi 5.4.2). U jednadžbi se ne smiju uporabljivati riječi.

Mora se upotrijebiti sljedeći oblik:

$$\frac{p_1}{p_2} = 1 + \eta \frac{(T_2 - T_1)^{\gamma(\gamma-1)}}{T_1}$$

gdje je:

p_1 - ulazni tlak, u paskalima,

p_2 - ostvareni tlak, u paskalima,

η - stupanj iskorištenja,

T_1 - ulazna temperatura, u kelvinima,

T_2 - izlazna temperatura, u kelvinima,

γ - odnos specifičnih toplotnih kapaciteta.

Puni nazivi mjernih jedinica (paskal i kelvin u gornjem primjeru) umjesto oznaka pišu se onda kad ispred mjerne jedinice ne stoji brojčana vrijednost.

7.6.2 Za iskazivanje vrijednosti fizikalnih veličina moraju se koristiti arapski brojevi, a nakon njih međunarodni simboli za jedinice (vidi standarde ISO 80000, IEC 80000 i IEC 60027).

7.6.3 Ukoliko je moguće, treba izbjegavati oznake s indeksom koji također ima indeks, da se ne bi pisalo u više redova.

PRIMJERI

1) Bolje je pisati $D_{1, \max}$, nego $D_{1\max}$

2) U tekstu, a/b je bolje pisati, nego $\frac{a}{b}$

3) Bolje je pisati formulu

$$\frac{\sin[(N+1)\varphi/2]\sin(N\varphi/2)}{\sin(\varphi/2)}$$

nego

$$\frac{\sin\left[\frac{(N+1)}{2}\varphi\right]\sin\left(\frac{N}{2}\varphi\right)}{\sin\frac{\varphi}{2}}$$

7.6.4 Ako je u cilju olakšavanja potrebno da se pri upućivanju označe neke ili sve jednadžbe u standardu, moraju se upotrijebiti arapski brojevi u zagradama, počevši s 1, kao u sljedećem primjeru:

$$x^2 + y^2 < z^2 \quad (1)$$

Označavanje je jednadžbi neovisno od označavanja točaka, tabela i slika (vidi također 6.3.5).

7.7 Prikazivanje brojčanih vrijednosti

7.7.1 Znak za odvajanje decimalnog mjesta jeste zarez (,).

7.7.2 Ako je vrijednost manja od 1, zarezu u decimalnom broju prethodi (0).

PRIMJER - 0,1

7.7.3 Svaka grupa od tri znamenke ispred ili iza decimalnog zareza mora biti odvojena jednim razmakom od ostalih znamenki, izuzev u četvoznamenkastom broju koji označava godinu.

PRIMJER 23 456; 2 345; 2,345; 2,345 67 itd., izuzevši 1989. godina.

7.7.4 Za prikazivanje operacije množenja brojčanih vrijednosti, bolje je koristiti znak "puta" (x), umjesto "točka"(.).

PRIMJER - Piši $1,8 \times 10^{-3}$ ne $1,8 \cdot 10^{-3}$

7.7.5 Ako se navodi broj komada nekog predmeta od jedan do devet, umjesto arapskog broja piše se riječ za razliku od fizičkih veličina koje se uvijek pišu brojevima praćenim odgovarajućom oznakom mjerne jedinice.

PRIMJERI

- Ispituje se pet cijevi svaka dužine 5 m.
- Izdvoji se 15 drugih cijevi za ispitivanje pod tlakom.

7.8 Veličine, jedinice, simboli i znakovi

Međunarodni sustav jedinica (SI) mora se primjenjivati kako je dato u standardima ISO 80000 i IEC 80000. Simboli se za veličine moraju odabrati, kad god je moguće, iz dijelova standarda IEC 60027, ISO 80000 i IEC 80000.

Matematički znakovi i simboli moraju biti sukladni sa standardom ISO 80000-2.

Pravila koja se odnose na pisanje veličina i jedinica data su u informativnom Dodatku K.

7.9 Skraćenice

Skraćenice se moraju pažljivo koristiti, a njihova uporaba mora biti ograničena na one slučajeve gdje neće doći do zabune.

Ako se u standardu ne daje spisak skraćenica (vidi 5.4.2), tada se na mjestu gdje se skraćenica prvi put koristi navodi skraćenica iza koje slijedi puni termin u zagradama.

Opće je pravilo da se skraćeni naziv sastoji od velikih slova, bez točke nakon svakog slova. Iznimno je kad se skraćenica sastoji iz početnih malih slova riječi [npr. "e.m.s." za ("elektromotornu silu")], pri čemu se točka mora staviti iza svakog slova.

U BAS standardima, rečenice po pravilu ne počinju skraćenicom.

7.10 Izražavanje mjera i tolerancija

Mjere i tolerancije moraju se izražavati na nedvojben način.

PRIMJER 1

- 1) 80 mm x 25 mm x 50 mm (ne 80 x 25 x 50 mm)
- 2) 80mm ± 2 mm
- 3) 80^{+2}_0 mm (ne 80 mm $^{+2}_0$)
- 4) 80 mm $^{+50}_{-20}$ μm

Da bi se izbjegli nesporazumi, tolerancije se u procentima moraju izražavati u matematički ispravnom obliku.

PRIMJER 2

Pisati "od 63% do 67%" za izražavanje opsega.

PRIMJER 3

Pisati "(65 ± 2)%" za izražavanje središnje vrijednosti s tolerancijom.

Ni u kom se slučaju ne smije koristiti oblik "65 ± 2%".

7.11 Grafička obrada teksta

Ostala pravila za obradu teksta standarda data su u Dodatku E.

8. Autorsko pravo i prava umnožavanja

Sukladno s člankom 12. Zakona o standardizaciji Bosne i Hercegovine („Službeni Glasnik BiH“ broj 19/01), BAS se standardi izdaju kao posebna publiciranja i zaštićena su sukladno sa zakonom te nacionalnim i međunarodnim propisima o autorskim pravima.

Zabranjeno je umnožavanje BAS standarda koje izdaje Institut, ili njihovih dijelova, u bilo kojemu obliku bez pisane dozvole Instituta.

Sva autorska prava i prava uporabe nacrt standarda (ns), prijedlog standarda (ps) i BAS standarda koje izdaje Institut pripadaju Institutu za standardizaciju BiH.

Politika Instituta i način distribuiranja i prodaje BAS standarda na teritoriju Bosne i Hercegovine sukladni su s međunarodnim pravilima koja se odnose na autorska prava, iskorištavanje autorskih prava i prodaju ISO/IEC-ovih publikacija i europskim pravilima koja se odnose na autorska prava, korištenje autorskih prava i prodaju CEN/CENELEC-ovih publikacija.

9. Završne odredbe

9.1 Prestanak važenja ranije upute

Stupanjem na snagu ove upute prestaje važiti BAS UPUTA 2 iz 2009. godine.

9.2 Stupanje na snagu

Ova uputa stupa na snagu danom donošenja, a primjenjivat će se od 14. 03. 2016. godine.

Ravnatelj

Aleksandar Cincar

Dodatak A (normativan)

Vrste, sadržaj i način popunjavanja obrazaca dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije

A.1 Vrste obrazaca

Vrste se obrazaca za izradu dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije određuju prema:

- a) namjeni,
- b) sadržaju,
- c) formatu i dimenzijama obrazaca.

A.1.1 Namjena

Prema namjeni obrazaca, utvrđuju se dvije vrste:

- a) naslovna stranica dokumenata,
- b) radne stranice dokumenata,
- c) zadnja stranica dokumenta.

A.1.2 Sadržaj

Prema sadržaju obrazaca, utvrđuju se obrasci za izradu dokumenta BAS standardizacije.

A.1.3 Format i dimenzije

Osnovni je format obrazaca za izradu dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije format A4 veličine 210 mm x 297 mm (prema BAS EN ISO 5457).

Za obrasce je radnih stranica dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije dozvoljena uporaba formata A3 u iznimnim slučajevima kad se podaci u tabelama i crtežima ne mogu smjestiti na format A4.

Margine za parne stranice:

- gornja 30 mm,
- donja 30 mm,
- lijeva 22 mm,
- desna 20 mm.

Margine za neparne stranice:

- gornja 30 mm,
- donja 30 mm,
- lijeva 20 mm,
- desna 22 mm.

A.2 Naslovna stranica

Naslovna stranica dokumenta bosanskohercegovačke standardizacije oblikuje se kao prednja stranica "naslovna stranica" i unutarnja stranica .

Prikaz prednje stranice "naslovna stranica" i raspored podataka dat je na slici 1 .

Udaljenost je gornje tri linije od gornje ivice stranice 53 mm; udaljenost donje tri linije od donje ivice stranice 49 mm; rastojanje je između linija 0,5 mm; debljina je linija 0,5 pt (vidi sliku 1, poz. 1).

Udaljenost je krajeva svih linija od lijeve ivice stranice 25 mm, a krajeva od desne ivice stranice 15 mm (vidi sliku 1, poz. 1).

Iznad gornjih linija na udaljenosti od 27 mm od gornje ivice stranice, uz lijevu marginu kuca se tekst velikim slovima, fontom Arial - Bold, veličine 16pt, na obrascu za standarde "BOSANSKOHERCEGOVAČKI", a 8 mm ispod ovog teksta uz lijevu marginu istim slovima "STANDARD" (vidi sliku 1, polje 2).

Na udaljenosti se 27 mm od gornje ivice stranice, a uz desnu marginu, unosi oznaka bosanskohercegovačkog standarda dimenzija 10,5 mm x 5 mm (vidi sliku 1, polje 3).

Na udaljenosti se 6 mm od oznake standarda, uz desnu marginu, upisuje identifikacijski broj dokumenta fontom Arial - Bold, veličine 16pt, prema odredbama BAS U 8.5-01 (vidi sliku 1, polje 3).

Iznad gornjih se linija na udaljenosti 6 mm, uz desnu marginu, upisuje redni broj izdanja, a na udaljenosti se 2 mm iznad gornjih linija, uz desnu marginu, upisuje mjesec i godina izdanja fontom Arial - Italic, veličine 9pt (vidi sliku 1, polje 4).

Ispod gornjih se linija na udaljenosti od 5 mm, a uz lijevu marginu, velikim slovima, fontom Arial – Bold - Italic, veličine 9pt upisuje broj (brojevi) međunarodne klasifikacije standarda (ICS) (vidi sliku 1, polje 5).

Ispod gornjih se linija na udaljenosti 64 mm, uz lijevu marginu, fontom Arial - Bold, veličine 12pt, upisuje puni naslov dokumenta, prema 5.3.1 (vidi sliku 1, polje 6).

Ispod gornjih se linija na udaljenosti 94 mm, uz lijevu marginu, fontom Arial, veličine 10pt, upisuje puni naslov dokumenta na engleskom jeziku (vidi sliku 1, polje 7).

Ispod donjih se linija na rastojanju 20,5 mm, a uz lijevu marginu, unosi znak standardizacije dimenzija 30 mm x 14 mm (vidi sliku 1, polje 8).

Oznaka je bosanskohercegovačkog standarda data sukladno s idejnim rješenjem vizualnog identiteta Instituta za standardizaciju BiH.

Ispod donjih se linija na rastojanju od 20,5 mm (na istom rastojanju kao i znak BAS), uz desnu marginu, fontom Arial, veličine 9pt upisuje referentni broj dokumenta prema BAS U 8.5-01 (vidi sliku 1, polje 9).

Na udaljenosti se 16,5 mm ispod donjih linija, lijevo poravnat s referentnim brojem, malim slovima, fontom Arial, veličine 9pt, upisuje tekst "Referentni broj:" (vidi sliku 1, polje 10).

Na udaljenosti 43 mm i centriran u odnosu na gornje linije, malim slovima, fontom Arial, veličine 7pt, upisuje se znak zaštite autorskog prava (copyright), a 4 mm iza slijedi tekst "Umnožavanje i kopiranje cijelog ili dijelova ovog dokumenta nije dozvoljeno" (vidi sliku 1, polje 11).

Prikaz unutarnje stranice „naslovne stranice” dat je na slici 2.

Na unutarnjoj stranici „naslovne stranice” upisuju se u određena polja data na slici 2 sljedeće: oznaka dokumenta (polje 1), obavijest o zaštiti autorskih prava (polje 2), i oznaka unutarnje stranice „ii” (polje 3).

A.3 Radne stranice

Obrasci se radnih stranica dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije koriste za izlaganje materije sadržane u dokumentu (treća stranica pa nadalje).

Prikaz neparne stranice obrasca "radna stranica-neparna" kao i raspored podataka koji se unose dat je na slici 3.

Prikaz parne stranice obrasca "radna stranica-parna" kao i raspored podataka koji se unose dat je na slici 4.

Podaci o dokumentu koji se daje na obrascu "radna stranica" jednaki su na prednjoj stranici i poledini, a unose se kako slijedi po poljima:

Polje 1 - oznaka dokumenta,

Polje 2 - tekst dokumenta,

Polje 3 - oznaka stranice.

NAPOMENA Polje 2 za upis teksta može se dalje dijeliti ovisno od toga da li se standard radi na jednom jeziku ili višejezično i od ostalih zahtjeva standarda.

Tabela A.1

Varijanta	Tehnika	Oprema	Oblik medija		
			Elektronski nosač	Papir	Film
a	Računarska	Odgovarajući hardver i softver	da	da	da
b	Manuelna	Pribor za pisanje i crtanje	ne	da	da

Naslovna se stranica dokumenta ne obilježava brojem ali ona podrazumijeva prvu stranicu dokumenta, tako da redni brojevi radnih stranica koji slijede počinju brojem 3 i nastavljaju rastućim nizom do kraja dokumenta.

Polje 1 - Oznaka dokumenta i godina izdanja

Na udaljenosti se 20 mm od gornje ivice stranice, uz desnu marginu za neparnu stranicu, a uz lijevu marginu za parnu stranicu, fontom Arial - Bold, veličine 10pt, upisuje oznaka dokumenta utvrđena prema BAS U 8.5-01 i godina izdanja dokumenta odvojena znakom dvije točke (:).

Polje 2 - materija sadržana u dokumentu

Tekst se dokumenta ispisuje prema odredbama ovog uputstva (vidi Dodatak E)

Polje 3 - broj stranice

Fontom se Arial - Bold, veličine 10pt, upisuje redni broj stranice na udaljenosti 14 mm od donje ivice stranice, uz desnu marginu za neparnu stranicu, a uz lijevu marginu za parnu stranicu.

A.4 Zadnja stranica

Prikaz zadnje stranice i raspored podataka dat je na slici 5.

Udaljenost je krajeva svih linija od lijeve ivice stranice 25 mm, a krajeva od desne ivice stranice 15 mm; udaljenost je donje dvije linije od donje ivice stranice 30 mm; rastojanje je između linija 0,5 mm;

debljina je linija 0,5 pt (vidi sliku 5, poz. 1).

Na udaljenosti se 1 mm od linija, uz lijevu marginu, upisuje tekst: „Broj stranica za utvrđivanje cijene:..“, fontom Arial, veličine 8 pt.

Tehnički je urednik odgovoran za određivanje broja stranica BAS standarda na osnovu koje se utvrđuje cijena standarda.

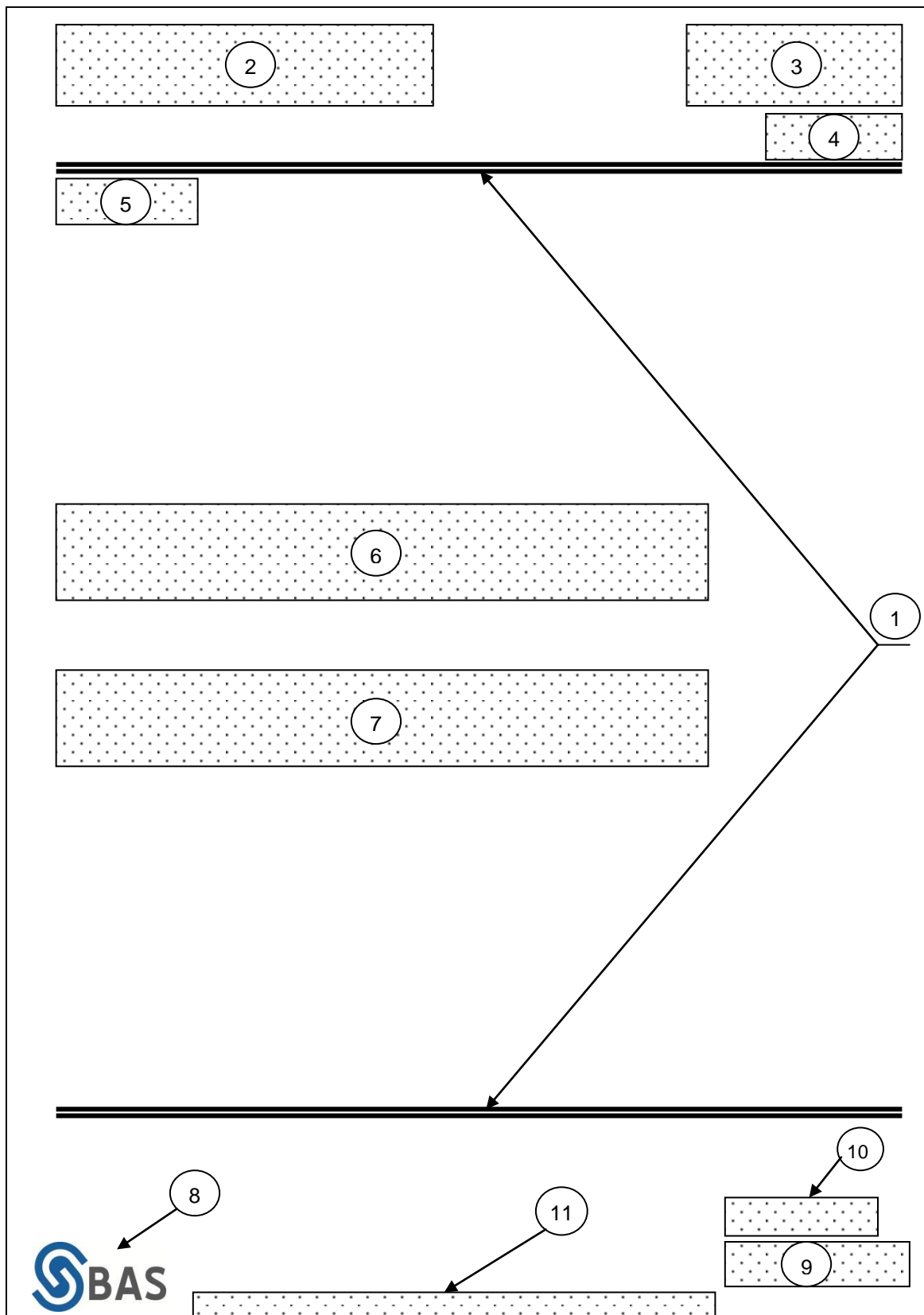
A.5 Tehnički elementi

Originali se obrasca mogu kreirati i pohranjivati primjenom tehnike i opreme navedene u tabeli A.1.

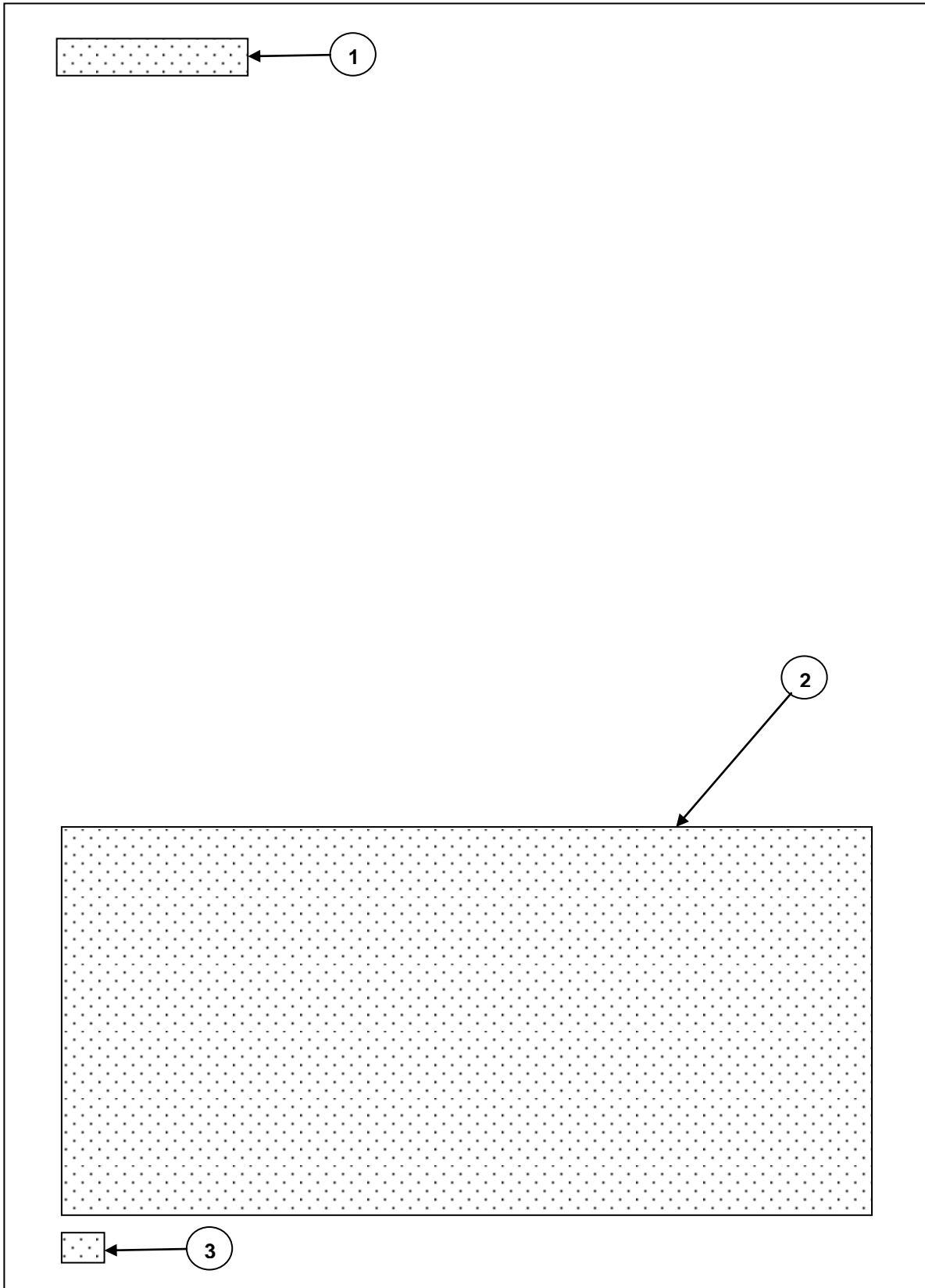
Originali se obrazaca dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije pohranjuju na dva od navedenih medija.

Obrasci se dokumenata bosanskohercegovačke standardizacije umnožavaju (odnosno tiskaju gotovi dokumenti) na finom bezdrvnom bijelom papiru težine 80g/m² (prema ISO 9706).

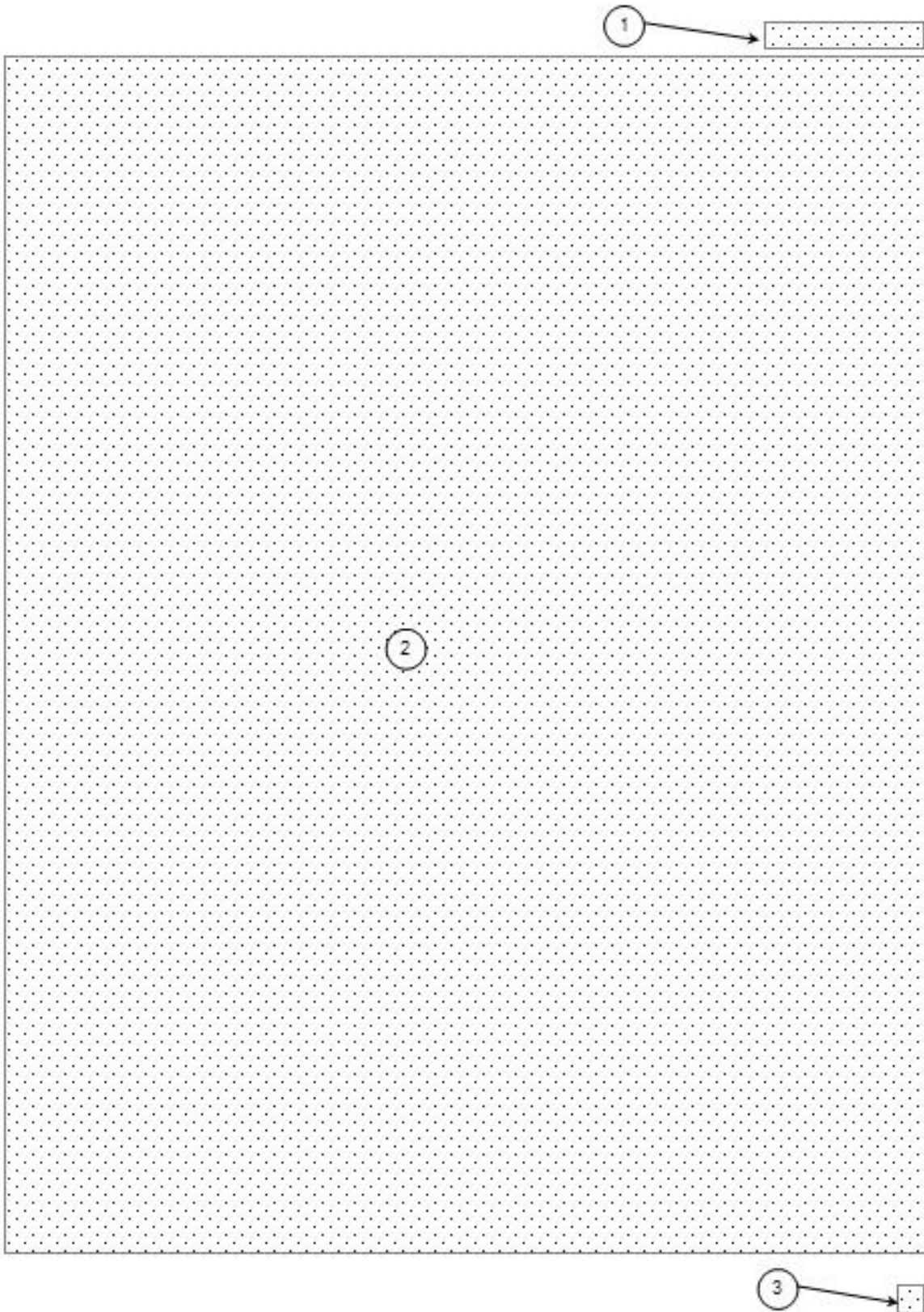
Tiskanje obrazaca (odnosno gotovih dokumenata) obavlja se po pravilu crno-bijelom tehnikom.

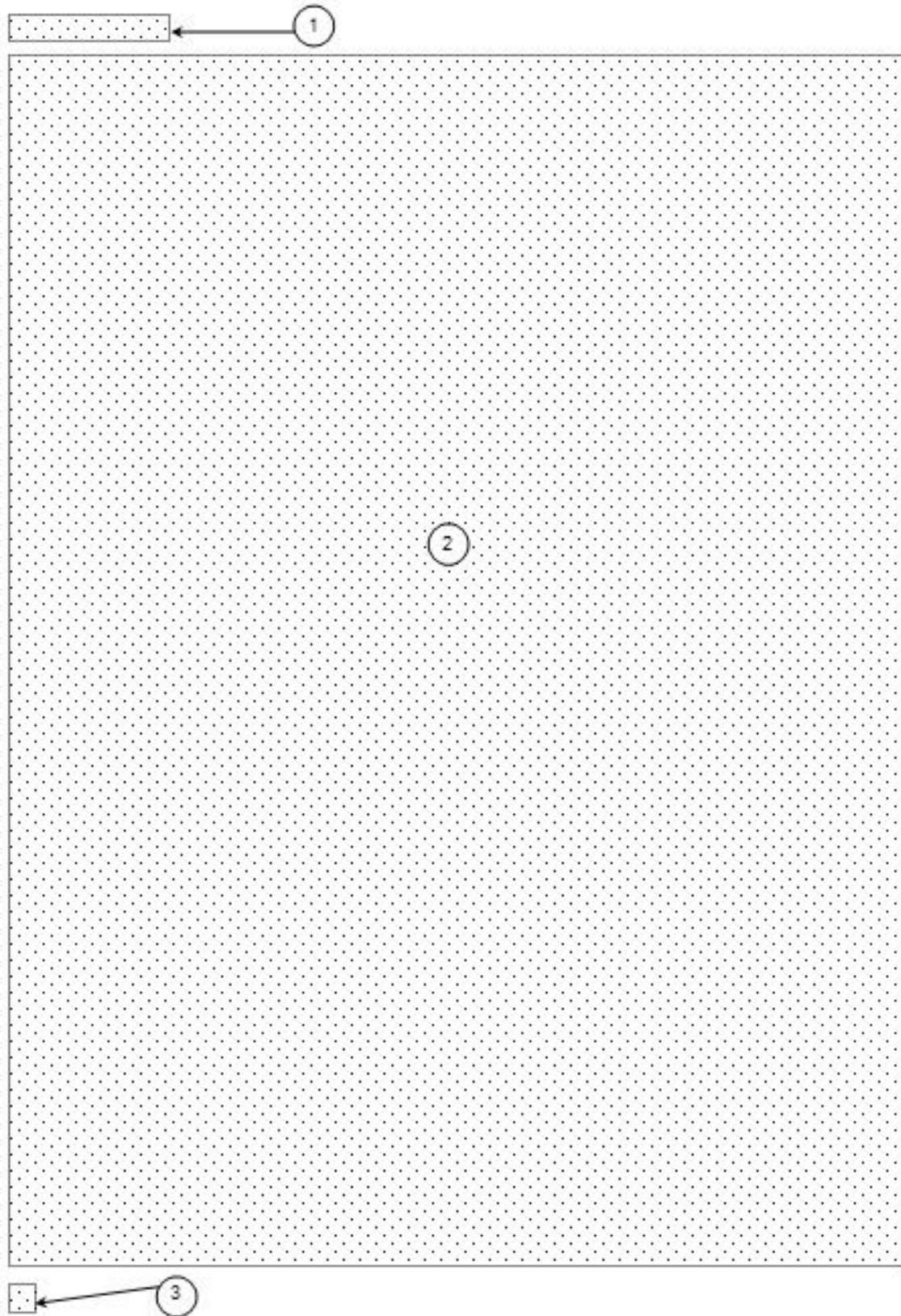
Slika 1- Naslovna stranica

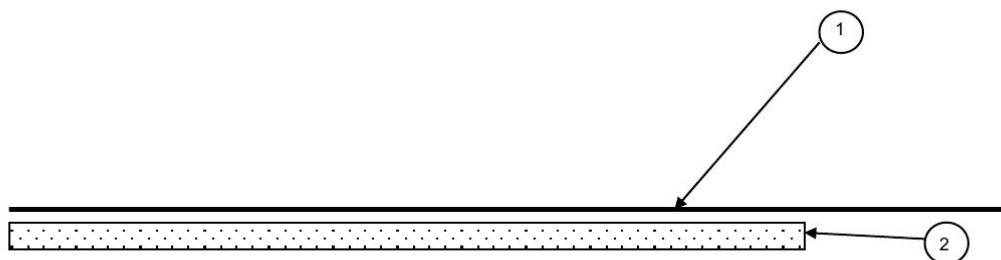
Slika 2- Naslovna unutarnja stranica

Slika 3 - Radna neparna stranica

Slika 4 - Radna parna stranica

Slika 5 - Zadnja stranica

Dodatak B (normativan) **Pisanje naslova standarda**

B.1 Elementi naslova

Prema točki 5.3.1 naslov može imati najviše tri elementa:

- a) uvodni element,
- b) glavni element,
- c) dopunski element.

Kad se naslov navodi u tekstu ovi elementi moraju biti odvojeni crticama.

B.1.1 Uvodni element

Uvodni je element potreban ako predmet naveden u glavnom elementu, u nedostatku uvodnog elementa, ne bi bio dovoljno definiran.

PRIMJER 1

Pravilno: Viljuškar - Oprema za zavješanje viljuške - Rječnik

Nepravilno: Oprema za zavješanje viljuške - Rječnik

Uvodni se element mora izostaviti ako glavni element zajedno s dopunskim elementom nedvojbeno obuhvaća predmet koji obrađuje standard.

PRIMJER 2

Pravilno: Natrijev perborat za industrijsku upotrebu – Određivanje gustoće mase

Nepravilno: Kemikalije - Natrijev perborat za industrijsku uporabu – Određivanje gustoće mase

B.1.2 Glavni element

Glavni se element mora uvijek dati pri definiranju naslova standarda.

B.1.3 Dopunski element

Dopunski je element potreban ako standard obuhvaća samo jedan ili nekoliko aspekata predmeta navedenih u glavnom elementu. Ako je potrebno da se dokument objavi u više dijelova, dopunski element služi za razlikovanje ili identificiranje dijelova (uvodni element, ako postoji, i glavni element ostaju isti za svaki dio).

PRIMJER 1

BAS EN 60076-1:2012, *Energetski transformatori - Dio 1: Općenito*

BAS EN 60076-2:2012, *Energetski transformatori - Dio 2: Porast temperature uljnih transformatora*

Ako standard obrađuje više aspekata predmeta navedenog u glavnom elementu (ali ne sve aspekte), tada svi navedeni aspekti trebaju biti nazvani zajedničkim terminom, kao npr. "Tehnički uvjeti " ili "Mehanički zahtjevi i metode ispitivanja ", što je bolje nego navođenje svakog aspekta posebno.

Dopunski se element mora izostaviti u slučaju:

- da standard obuhvaća sve važne aspekte predmeta naznačene u glavnom elementu i
- da se donosi samo jedan standard koji se odnosi na ovaj predmet.

PRIMJER 2

Pravilno Mlinovi za kafu

Nepravilno Mlinovi za kafu - Terminologija, simboli, materijal, dimenzije, mehaničke osobine, nazivne vrijednosti, metode ispitivanja, pakiranje

B.2 Izbjegavanje nenamjernog ograničenja područja primjene standarda

Naslov ne smije sadržavati detalje koji mogu dovesti do nenamjernog ograničenja područja primjene standarda.

Međutim, ako se standard odnosi na jedan specijalni tip proizvoda, to se treba vidjeti iz naslova.

PRIMJER

BAS XXXX – TV katodne cijevi za sliku u boji, tip 30 AX - Mehaničke karakteristike otklonske jedinice.

B.3 Formuliranje naslova

Pri pisanju se naslova različitih standarda mora osigurati jedinstvenost terminologije za izražavanje istog pojma.

Za terminološke standarde, gdje god je to moguće, mora se upotrijebiti jedan od sljedećih izraza: „Rječnik”, ako su uključeni termini i definicije, a ako su dati samo termini na raznim jezicima, naslov glasi: " Lista ekvivalentnih termina".

Ako se u standardu daju metode ispitivanja, kad je to moguće, moraju se upotrijebiti ovi izrazi: "Metoda ispitivanja..." ili " Određivanje...".

Izraze kao: " Metode za određivanje...",
"Metode za ispitivanje ... ",
"Ispitivanje na... " treba izbjegavati.

U naslovu se standarda ne smiju uporabljivati riječi koje upućuju na prirodu dokumenta kao što

su: "bosanskohercegovački", "standard" i "izvještaj",....

Dodatak C (normativan)

Prikazivanje termina i definicija

C.1 Opći načela

C.1.1 Tipovi standarda

Termini s definicijama mogu se dati:

- u posebnim terminološkim standardima,
- u standardima koji se također odnose i na druge aspekte, u točki "Definicije" ili "Termini i definicije".

C.1.2 Izbor pojmova za koje se definiraju termini

Pravila i metode za pisanje termina navedeni su u standardu ISO 704, dok su pravila za razvoj standardiziranih termina u određenim područjima navedena u standardu ISO 10241-1:2011. Pravila su za razvoj *Međunarodnog elektrotehničkog rječnika (International Electrotechnical Vocabulary)* data u ISO/IEC Directives, Supplement – Procedures specific to IEC.

Svaki termin koji nije jasan ili koji nije općepoznat i koji se može različito tumačiti, ovisno od konteksta, mora biti objašnjen definiranjem odgovarajućeg pojma.

Uobičajeni termini iz rječnika ili općekorišteni tehnički termini uključuju se samo ako se u odgovarajućem kontekstu upotrebljavaju u posebnom značenju (datom području standardizacije).

Termini koje ne treba uporabljivati mogu se navesti, ali moraju biti jasno označeni napomenom "ne uporabljivati" ili "izbjegavati". U tom slučaju mora biti naveden i termin kojem se daje prednost.

U posebnom terminološkom standardu definirani pojmovi moraju biti ograničeni na područje koje odgovara naslovu i području primjene standarda.

U drugim standardima moraju biti definirani samo pojmovi koji se koriste u tim standardima. Iznimno, mogu se također dati i neki dodatni termini za koje se smatra da su potrebni radi razumijevanja datih definicija.

C.1.3 Izbjegavanje dupliranja i kontradiktornosti

Prije no se za neki pojam utvrde termin i definicija, treba provjeriti da za taj pojam nisu već utvrđeni termin i definicija u drugom bosanskohercegovačkom standardu.

Ako se pojam koristi u više standarda, treba da bude definiran u najopćijem od tih standarda ili u posebnom terminološkom standardu. Drugi standardi treba da se upućuju na taj standard, bez ponavljanja definicije pojma.

Ako je ipak potrebno da se ponovi definicija, mora se informativno uputiti na standard iz kojeg je ona uzeta.

Ako je termin definiran u jednom bosanskohercegovačkom standardu, ne smije se u drugom standardu utvrđivati drugi termin (sinonim) za isti definirani pojam.

C.1.4 Definicije

C.1.4.1 Definicija mora sadržavati sve elemente potrebne da razmatrani pojam i granice njegove primjene budu dovoljno razumljivi.

C.1.4.2 Definicija mora odgovarati određenoj svrsi, mora biti teorijski ispravna i data s preciznošću koja je potrebna u razmatranom kontekstu (standardu, području standardizacije).

C.1.4.3 Definicija se sastoji iz osnovnog dijela koji određuje kojoj klasi pojam pripada i dijela u kojemu se navode karakteristike koje razdvajaju taj pojam od drugih pojmova iz iste klase.

Mora se izabrati najniža dobro definirana ili dobro poznata klasa.

PRIMJER

3.2

hibridni računar

računar koji koristi i analogna i diskretna predstavljanja podataka

C.1.4.4 Ako je teško ili nije moguće da se struktura definicije da na način predviđen u C.1.4.3, definicija se može formirati nabrojanjem važnih (glavnih) dijelova pojma.

PRIMJER "Pojam zrakoplov podrazumijeva balone i cepeline, probne balone, jedrilice, kao i druge letjelice".

C.1.4.5 Ako je teško ili nemoguće formirati definiciju kao u C.1.4.4, ona može biti zamijenjena primjerima ili objašnjenjem.

C.1.4.6 Svi termini koji se koriste u definiciji moraju biti jasni ili se moraju posebno definirati.

C.1.4.7 Definicije se u kojima se pojmovi objašnjavaju jedan drugim moraju izbjegavati.

C.1.4.8 Crtež se mora uporabiti da objasni sadržaj definicije, ali tekst definicije mora biti kompletan i bez crteža.

C.1.4.9 Definicija ne smije imati oblik zahtjeva ili sadržavati zahtjev.

C.1.4.10 Za definiciju datu bez navođenja granica njene primjene može se smatrati da predstavlja opće značenje termina.

Specijalno se značenje u posebnim kontekstima (standardima, područjima standardizacije) mora navesti pogodnim objašnjenjem ili odgovarajućim dopunskim izrazom (vidi C.3.5).

C.2 Terminološki standardi

C.2.1 Opća struktura terminoloških standarda

Posebni terminološki standardi koji sadrže termine i definicije trebaju prvenstveno biti sređeni prema hijerarhiji pojmova. Termini i definicije općih pojmova moraju prethoditi manje općim pojmovima. Ako se koristi mješovit sustav pojmova u kojem se primjenjuje nekoliko aspekata grupiranja (po različitim kriterijima), svaka se grupa mora odvojiti i primijenjeni kriterij se mora naznačiti.

Grupiranje termina mora biti očigledno i po svom označavanju. Svaki definiran termin mora imati svoj referentni broj koji se nalazi i u registrima (indeksima) termina za svaki jezik. Kad se terminološki standard radi na osnovu međunarodnog standarda, preporučuje se da referentni brojevi termina budu isti kao u međunarodnom standardu. Liste ekvivalentnih termina na raznim jezicima (poseban vid terminoloških standarda, bez definicije termina) mogu se prikazati ili u obliku klasifikacija, kao što je naprijed naznačeno, ili po alfabetskom redoslijedu termina na jednom od korištenih jezika. U ovom slučaju moraju se dati alfabetski registri (indeksi) na svim drugim jezicima.

Terminološki standardi imaju, po pravilu, sljedeću strukturu: područje primjene, opće odredbe, termini i

definicije, registri (indeksi).

C.2.2 Termini na drugim jezicima

Termini se navode po ustaljenom redoslijedu, i to: na jednom od službenih jezika/službenim jezicima u Bosni i Hercegovini, engleski, francuski, njemački, itd.

Napomene se o redoslijedu daju u općim odredbama terminoloških standarda.

Preporučuje se da svaki terminološki standard u točki "Područje primjene" sadrži podatke odakle su uzeti dodati strani termini (termini koji nisu na službenim jezicima).

Ako se u dokumentu nalaze termini na jezicima koji nisu službeni jezici u "Područje primjene" daje se napomena:

NAPOMENA „Osim termina koji se daju na tri službena jezika... (CEN/CENELEC)...(engleskom, francuskom i njemačkom), ovaj standard daje ekvivalentne termine na ...(jezik) jeziku; ti su termini objavljeni pod odgovornošću tijela člana/nacionalnog komiteta za ...(...) i daju se samo informativno. Jedino se termini i definicije koji su dati na službenim jezicima mogu smatrati terminima i definicijama...(CEN ili CENELEC)...”

Ispred se termina na svakom jeziku stavlja neki grafički znak radi lakšeg uočavanja.

Tabele s terminima i definicijama u terminološkom standardu imaju, po pravilu, izgled kao u sljedećem primjeru:

PRIMJER

Broj	Termini	Definicije
3.1	<ul style="list-style-type: none"> ■ uključak ■ inclusion ■ inclusion ■ включение ■ einschluss 	Strana čestica u provodnom sloju ili prevlaci i/ili osnovnom materijalu.

C.3 Prikazivanje

Za prikazivanje u neovisnim terminološkim standardima i u točki "Definicije" u drugim standardima primjenjuju se sljedeća pravila.

C.3.1 Način tiskanja

Svaki definirani termin mora biti na početku reda, ispod svoga referentnog broja, s malim početnim slovom, osim u slučaju kad uobičajeni pisani oblik tekućeg teksta zahtijeva veliko slovo, podebljanim (bold) slovima. Ispod termina slijedi definicija u novom redu s malim početnim slovom, osim u slučaju kad uobičajeni pisani oblik tekućeg teksta zahtijeva veliko slovo, a iza definicije se ne stavlja točka. U terminološkom standardu tabelarnog tipa dat je primjer C.2.2. Definicija mora imati oblik pisanja kao u rječniku, tj. bez ponavljanja termina koji se definira i bez drugih nepotrebnih riječi.

PRIMJER

2.4.1

delaminacija

odvajanje dva granična sloja kao posljedica nedostatka adhezije

C.3.2 Sinonimi

Sinonimi (riječi istog značenja) moraju se pisati normalnim slovima u novom redu ispred termina

kojem se daje prednost.

PRIMJER

11.4.6

serijski pretvarač

paralelno-serijski pretvarač

dinamizator

funkcionalna jedinica koja pretvara skup simultanih signala u odgovarajući vremenski slijed

C.3.3 Osnovni oblik termina

Termin mora biti dat u svom osnovnom gramatičkom obliku, tj. imenica u prvom padežu (nominativu) jednine, a glagol u neodređenom glagolskom obliku (infinitivu).

C.3.4 Znak za termin koji nedostaje

Ukoliko neki termin nije poznat ili nedostaje na jednom od jezika, umjesto se termina stavlja u zagradi pet točki (.....).

C.3.5 Homonimi

Ako se termin koristi za prikazivanje nekoliko pojmova, sva se značenja moraju što bliže odrediti (vidi C.1.4.10) Ako to nije moguće, svako pojedinačno značenje termina može se dati u okviru posebne definicije, obilježene referentnim brojem i navedenim područjem predmeta na koji se odnosi između šiljatih zagrada.

PRIMJER

2.1.17

kocka, imenica

<ekstruzija> metalni blok s oblikovanim otvorom kroz koji se provodi ekstruzija plastičnog materijala

2.1.18

matrica, imenica

<ljevarstvo> sklop dijelova koji omeđuju šupljinu od koje kalup uzima svoj oblik

2.1.19

probojac, imenica

<bušenje> alat kojim se probijaju otvori na materijalima u obliku ploča ili filmova

C.3.6 Male i srednje zagrade

Male i srednje zagrade uporabljavaju se samo ako čine dio uobičajenog pisanog oblika termina. One se ne smiju uporabljivati za prikazivanje alternativnih naziva.

C.3.7 Primjeri i napomene

Primjeri i napomene pišu se ispod definicije termina odvojene od teksta definicije.

PRIMJER

2.4.1

delaminacija

odvajanje dva granična sloja kao posljedica nedostatka adhezije

NAPOMENA Termin....

PRIMJER Termin....

C.3.8 Kodovi za zemlje i jezike

Kodovi za prikazivanje imena zemalja pišu se iza termina sukladno sa standardom ISO 3166-1.

Kodovi za prikazivanje imena jezika pišu se ispred termina sukladno sa standardom ISO 639.

Dodatak D (normativan)

Glagolski oblici za izražavanje odredaba

Glagolski se oblici prikazani u tabeli D.1 moraju se upotrebljavati da se naznače zahtjevi koji se moraju strogo poštovati da bi se postigla sukladnost sa dokumentom i nisu dopuštena nikakva odstupanje od njih.

Tabela D.1 - Zahtjev

Glagolski oblik	Ekvivalentni izrazi
mora (shall)	traži se... zahtijeva se da... ima da... dozvoljeno je samo... neophodno je da...
ne smije (shall not)	nije dozvoljeno [prihvatljivo] [dopušteno]... ne dozvoljava se... zabranjeno je... ne smije se da...
Za izražavanje izravnih instrukcija, na primjer, instrukcije koje se odnose na korake koje treba poduzeti u metodi ispitivanja, u engleskome jeziku prikladnije je uporabljivati imperativ (npr. „Uključite magnetofon.“, <i>engl.</i> „Switch on the recorder.“).	

Glagolski se oblici prikazani u tabeli D.2 moraju uporabljivati da se naznači da se između nekoliko mogućnosti preporuča jedna kao posebno pogodna, bez spominjanja ili isključivanja drugih, ili da se neki način rada preporuča, ali se obvezatno ne zahtijeva, ili da se nekoj mogućnosti ili načinu rada daje manja važnost (ne preporuča se), ali ne zabranjuje se.

Tabela D.2 - Preporuka

Glagolski oblik	Ekvivalentni izrazi
treba (should)	preporučuje se da... trebalo bi...
ne treba (should not)	ne preporučuje se da... ne bi trebalo...

Glagolski se oblici prikazani u tabeli D.3 moraju upotrebljavati da se naznače načini radnje dopušteni u okvirima određenog dokumenta.

Tabela D.3 - Dopuštenje

Glagolski oblik	Ekvivalentni izrazi
smije (may)	dopušteno je dozvoljava se dopustivo je
ne mora (need not)	ne zahtijeva se da... nije nužno...

Glagolski se oblici prikazani u tabeli D.4 upotrebljavaju za iskazivanje bilo materijalne, fizičke ili uzročne mogućnosti i sposobnosti.

Tabela D.4 - Mogućnost i sposobnost

Glagolski oblik	Ekvivalentni izrazi
može (can)	biti sposoban da (za)... postoji mogućnost da (za) ... moguće je da...
ne može (can not)	ne biti sposoban da (za).. ne postoji mogućnost da (za)... nemoguće je da ...

Dodatak E (normativan)

Grafička obrada teksta standarda

E.1 Predaja teksta standarda

E.1.1 Tekst standarda (radni materijal, prednacrt, nacrt) predaje se na grafičku obradu u elektronskome obliku.

E.1.2 U tekstu trebaju jasno biti označene rečenice, riječi i oznake koje treba grafički predstaviti kosim (*kurzivom*) i velikim slovima (*verzalnim*), zatim napomene i fusnote, kao i jasno napisane i raspoređene formule, indeksi itd.

E.1.3 Uz tekst se prilažu, po pravilu, kopije slika ili standard, odnosno publikacije po kojima se standard radi.

E.1.4 Kad se standard revidira, a izmjene nisu velike, te izmjene treba unijeti u tiskani primjerak standarda koji se revidira i takav tekst predati na dalju obradu.

E.1.5 Ukoliko je standard netipičan (posebno terminološki) ili u njemu ima fotografija, potrebno je prije predaje, pa i prije formiranja rukopisa, konzultirati se s tehničkim urednikom.

E.1.6 Tekst na elektronskom nosaču mora biti urađen prema utvrđenim pravilima za grafičku obradu i prema programu po kojem se rade standardi (vidi E.2).

Tekst treba predati i na papiru.

E.2 Grafička obrada teksta standarda na računaru

E.2.1 Tekst se radi s proredom 1 u jednoj ili dvije kolone ovisno od materije standarda.

E.2.2 Tekst se tiska sljedećim tipovima slova:

- glavni element naslova standarda, Arial – Bold, 12pt, mala slova,
- uvodni i dopunski elementi naslova standarda, Arial, 10pt, mala slova,
- naslovi točkaka, Arial - Bold, 12pt, mala slova,
- naslovi podtočkaka, Arial - Bold, 10pt, mala slova,
- naslovi podtočkaka 2. stupnja, Arial - Bold, 10pt, mala slova,
- naslovi podtočkaka 3. stupnja, Arial - Bold, 10pt, mala slova,
- osnovni tekst standarda, Arial, 10pt, mala slova,
- tekst tabele i napomena, Arial, 8pt, mala slova,
- tekst fusnota i velikih tabela, Arial, 8pt, mala slova,
- oznake mjernih veličina, Arial, 10pt, mala slova,
- primjeri oznaka proizvoda u točki "Označavanje", Arial, 10pt, mala slova.

E.3 Korekcije i izmjene teksta

E.3.1 Sve ispravke moraju biti označene na papiru.

E.3.2 Svako smanjivanje (na kopir aparatima) teksta, tabela i slika u standardima koji se obrađuju na aparatima za automatsku obradu teksta treba obaviti uz konzultaciju s tehničkim urednikom.

E.3.3 Prilikom ispravljanja tekstova treba poštovati i sljedeća pravila:

- ispravke unositi plavom kemijskom olovkom, nijednu riječ ili odlomak ne brisati, isijecati niti preko njih lijepiti novi tekst, već ili precrtati i iznad njih ili na margini napisati, ili na posebnoj strani priložiti novi tekst (s preciznom oznakom gdje ga treba ubaciti).

E.3.4 Ako ima mnogo ispravki i naknadnog dodavanja teksta, te je zbog toga tekst ponovo pisan rukom ili na računalu, prilikom predaje napomenuti da je tekst već bio kucan.

E.4 Grafička obrada definitivnog teksta standarda

E.4.1 Prilikom predaje definitivnog teksta, uz tekst moraju biti priloženi:

- propratni obrasci,
- u elektronskomu obliku tekst i primjerak na papiru,
- slike pogodne za skeniranje.

E.4.2 Definitivan se tekst grafički obrađuje na osnovu pravila datih u točki E.2.

E.4.3 Ispravke, dopune i korekcije definitivnoga teksta unose se samo kad se radi o tiskarskim greškama i jezičkoj obradi teksta.

Ukoliko se pokaže potreba (iz bilo kojeg razloga) da se definitivni tekst mijenja i zbog drugih razloga, mora se imati odobrenje (npr. unifikacijske grupe, redakcijske grupe ...).

E.4.4 Ispravke i izmjene definitivnog teksta obavljaju se po istim pravilima kao ispravke nacрта, s tim što se, u posebnim situacijama, može odstupiti od tih pravila uz suglasnost tehničkog urednika.

Dodatak F (informativan)**Osnovni standardi****F.1 Uvod**

Ovaj dodatak daje listu najšire primjenjivih osnovnih referentnih dokumenata. Za posebne predmete bit će mjerodavne odredbe drugih, uže primjenjivih dokumenata.

F.2 Standardizirani termini

ISO/IEC 2382 (svi dijelovi), *Information technology — Vocabulary*

IEC 60050 (svi dijelovi), *International Electrotechnical Vocabulary*

NAPOMENA Vidi i *IEC Multilingual Dictionary — Electricity, Electronics and Telecommunications* (dostupan na < <http://www.electropedia.org>>)

ISO/IEC Guide 2, *Standardization and related activities — General vocabulary*

ISO/IEC 17000, *Conformity assessment — Vocabulary and general principles*

Vidi terminološke standarde koje su pripremili pojedini ISO tehnički komiteti pod klasifikacijom 01.040 rječnici.

ISO/IEC Guide 99, *International vocabulary of metrology – Basic and general concepts and associated terms (VIM)*

F.3 Načela i metode terminologije

ISO 704, *Terminology work — Principles and methods*

ISO 10241, *International terminology standards — Preparation and layout*

F.4 Veličine, jedinice i njihovi simboli

IEC 60027 (svi dijelovi), *Letter symbols to be used in electrical technology*

ISO 80000 (svi dijelovi), *Quantities and units*

IEC 80000 (svi dijelovi), *Quantities and units*

F.5 Skraćenice

ISO 639 (svi dijelovi), *Codes for the representation of names of languages*

ISO 1951, *Lexicographical symbols and typographical conventions for use in terminography*

ISO 3166 (svi dijelovi), *Codes for the representation of names of countries and their subdivisions*

F.6 Bibliografska upućivanja

ISO 690, *Information and documentation — Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*

F.7 Tehnički crteži

ISO 128 (svi dijelovi), *Technical product documentation (TPD) — General principles of presentation*

ISO 129 (svi dijelovi), *Technical product documentation (TPD) — Indication of dimensions and tolerances*

ISO 3098 (svi dijelovi), *Technical product documentation — Lettering*

ISO 6433, *Technical product documentation — Part references*

ISO 14405, *Geometrical product specifications (GPS) – Dimensional tolerancing*

IEC 61082-1, *Preparation of documents used in electrotechnology – Part 1: Rules*

IEC 61175, *Industrial systems, installations and equipment and industrial products - Designation of signals*

IEC 81346 (svi dijelovi), *Industrial systems, installations and equipment and industrial products — Structuring principles and reference designations*

Vidi ISO ITSIG specification for the preparation and exchange of graphics and DRG working instructions and directives, dostupan na <<http://www.iec.ch/standardsdev/resources/docpreparation/>>.

F.8 Tehnička dokumentacija

IEC 61355-1, *Classification and designation of documents for plants, systems and equipment – Part 1: Rules and classification tables*

IEC 61360 (svi dijelovi), *Standard data element types with associated classification scheme for electric components*

Vidi standarde za tehničku dokumentaciju date pod klasifikacijom 01.140.30 *Dokumenti u upravi, trgovini i industriji*.

F.9 Grafički simboli

ISO/IEC Guide 74, *Graphical symbols — Technical guidelines for the consideration of consumers' needs*

ISO 3864 (svi dijelovi), *Graphical symbols — Safety colours and safety signs*

ISO 7000, *Graphical symbols for use on equipment — Index and synopsis*

ISO 7001, *Graphical symbols – Public information symbols*

ISO 7010, *Graphical symbols – Safety colours and safety signs – Registered safety signs*

ISO 9186 (svi dijelovi), *Graphical symbols – Test methods*

ISO 14617 (svi dijelovi), *Graphical symbols for diagrams*

ISO 22727, *Graphical symbols — Creation and design of public information symbols — Requirements*

IEC 60417, *Graphical symbols for use on equipment*

IEC 60617, *Graphical symbols for diagrams*

IEC 80416 (svi dijelovi), *Basic principles for graphical symbols for use on equipment*

ISO 81714-1, *Design of graphical symbols for use in the technical documentation of products — Part 1: Basic rules*

IEC 81714-2, *Design of graphical symbols for use in the technical documentation of products — Part 2: Specification for graphical symbols in a computer sensible form, including graphical symbols for a reference library, and requirements for their interchange*

F.10 Tolerancije, naližganja i svojstva površine

Vidi dokumente koje je pripremio ISO/TC 213, *Dimensional and geometrical product specifications and verification*.

F.11 Standardni brojevi

ISO 3, *Preferred numbers — Series of preferred numbers*

ISO 17, *Guide to the use of preferred numbers and of series of preferred numbers*

ISO 497, *Guide to the choice of series of preferred numbers and of series containing more rounded values of preferred numbers*

IEC 60063, *Preferred number series for resistors and capacitors*

IEC Guide 103, *Guide on dimensional coordination*

F.12 Statističke metode

ISO 3534 (svi dijelovi), *Statistics — Vocabulary and symbols*

Vidi dokumente koje su pripremili IEC/TC 56, *Dependability* i ISO/TC 69, *Applications of statistical methods*.

ISO/IEC Guide 98-3, *Uncertainty of measurement — Part 3: Guide to the expression of uncertainty in measurement (GUM:1995)*

F.13 Okolišni uvjeti i pridružena ispitivanja

ISO 554, *Standard atmospheres for conditioning and/or testing — Specifications*

ISO 558, *Conditioning and testing — Standard atmospheres — Definitions*

ISO 3205, *Preferred test temperatures*

ISO 4677-1, *Atmospheres for conditioning and testing — Determination of relative humidity — Part 1: Aspirated psychrometer method*

ISO 4677-2, *Atmospheres for conditioning and testing — Determination of relative humidity — Part 2: Whirling psychrometer method*

ISO Guide 64, *Guide for the inclusion of environmental aspects in product standards*

IEC Guide 106, *Guide for specifying environmental conditions for equipment performance rating*

IEC Guide 109, *Environmental aspects — Inclusion in electrotechnical product standards*

Vidi dokumente koje je pripremio IEC/TC 104, *Environmental conditions, classification and methods of test*.

F.14 Sigurnost

ISO/IEC Guide 50, *Safety aspects — Guidelines for child safety*

ISO/IEC Guide 51, *Safety aspects — Guidelines for their inclusion in standards*

IEC Guide 104, *The preparation of safety publications and the use of basic safety publications and group safety publications*

F.15 Kemija

ISO 78-2, *Chemistry — Layouts for standards — Part 2: Methods of chemical analysis*

F.16 EMC (elektromagnetska kompatibilnost)

IEC Guide 107, *Electromagnetic compatibility — Guide to the drafting of electromagnetic compatibility publications*

CENELEC Guide 24, *Electromagnetic compatibility (EMC) — Standardization for Product Committees concerned with apparatus*

CENELEC Guide 25, *Guide on the Use of Standards for the Implementation of the EMC Directive apparatus*

F.17 Sukladnost i kvaliteta

ISO 9000, *Quality management systems — Fundamentals and vocabulary*

ISO 9001, *Quality management systems — Requirements*

ISO 9004, *Managing for the sustained success of an organization – A quality management approach*

ISO 17050-1, *Conformity assessment — Supplier's declaration of conformity — Part 1: General requirements*

ISO 17050-2, *Conformity assessment — Supplier's declaration of conformity — Part 2: Supporting documentation*

ISO/IEC Guide 23, *Methods of indicating conformity with standards for third-party certification systems*

IEC Guide 102, *Electronic components — Specification structures for quality assessment (Qualification approval and capability approval)*

CENELEC Guide 16, *Implementation of new approach directives and the Low Voltage Directive with Respect to the EC Declaration of Conformity.*

F.18 Preuzimanje međunarodnih standarda

ISO/IEC Guide 15, *ISO/IEC code of principles on "reference to standards"*

ISO/IEC Guide 21-1, *Regional or national adoption of International Standards and other International Deliverables – Part 1: Adoption of International Standards*

ISO/IEC Guide 21-2, *Regional or national adoption of International Standards and other International Deliverables — Part 2: Adoption of International Deliverables other than International Standards*

F.19 Upravljanje okolišem

ISO 14040, *Environmental management — Life cycle assessment — Principles and framework*

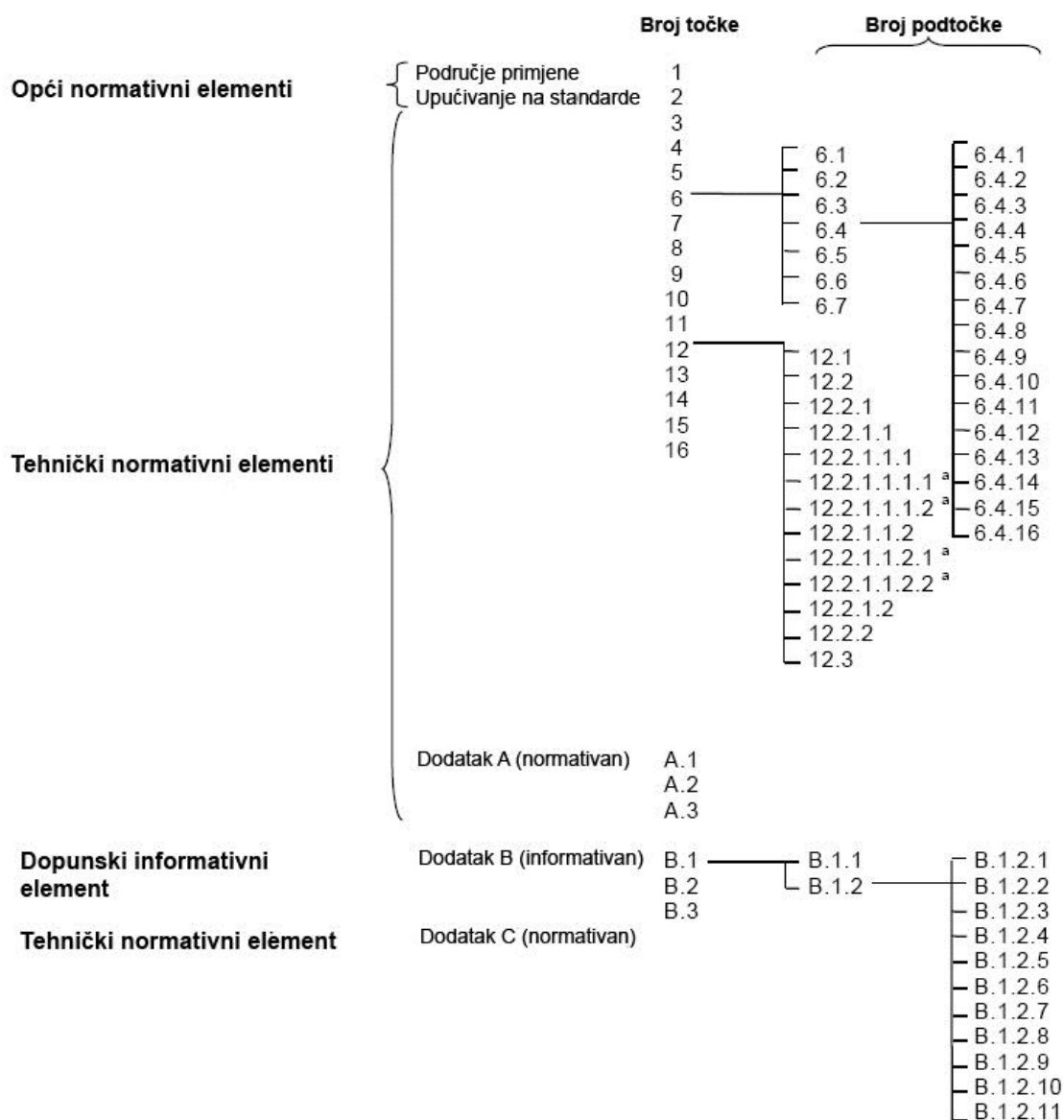
ISO 14044, *Environmental management — Life cycle assessment — Requirements and guidelines*

F.20 Pakiranje

Standardi koje su uradili ISO i IEC tehnički komiteti pod klasifikacijom 55, *Pakiranje i distribuiranje roba*.

Dodatak G (informativan)

Primjer označavanja podjela i potpodjela

^a Najviše šest razina, tj. jedna točka i pet razina podtočki.

Dodatak H (informativan)

Primjer grafičkog prikaza teksta

4 NASLOV	
4.1 Naslov	
4.1.1 Naslov	
4.1.2	
NAPOMENA	
NAPOMENA	
4.2 Naslov	
4.3 Naslov	
4.3.1	
4.3.2	
NAPOMENA 1	
NAPOMENA 2	
NAPOMENA 3	
4.4 Naslov	
1)	
2)	

ZAGLAVLJE STANDARDA	
UVOD	
1 PODRUČJE PRIMJENE	
2 UPUĆIVANJE NA DRUGE STANDARDE I DOKUMENTE	
3 NASLOV	
3.1 Naslov	
3.1.1	
3.1.2	
3.2 Naslov	
a)	
b)	
3.3 Naslov	
NAPOMENA	

Dodatak I (normativan)

Patentna prava

I.1 Svi nacrti pripremljeni za davanje primjedbi moraju na naslovnoj stranici uključiti sljedeći tekst:

„Primatelji ovog nacrta pozivaju se da uz svoje primjedbe daju obavijest o svakom bitnom patentnom pravu za koje znaju te da dostave odgovarajuću dokumentaciju”

I.2 Objavljeni dokument za koji tijekom njegove izrade nisu utvrđena patentna prava mora u predgovoru uključiti sljedeću napomenu:

„Skreće se pažnja na mogućnost da neki elementi ovog dokumenta mogu biti predmet patentnih prava. Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine ne smije se smatrati odgovornim za utvrđivanje bilo kojeg takvog patentnog prava.”

I.3 Objavljeni dokument za koji se tijekom njegove izrade utvrde patentna prava mora u uvodu uključiti sljedeću napomenu:

„Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine upozorava na činjenicu da sukladnost s ovim dokumentom može uključivati uporabu patenta u vezi s (...predmet...) datim u (...podtočka...).

Institut ne zauzima nikakav stav u vezi s dokazivanjem i valjanošću tog patentnog prava.

Vlasnik tog patentnog prava uvjerio je Institut da je spreman pregovarati o licencama pod prihvatljivim i nediskriminirajućim rokovima i uvjetima s podnosiocima zahtjeva širom svijeta. S tim je u vezi izjava vlasnika tog patentnog prava registrirana kod Instituta. Obavijest se može dobiti od:

...ime vlasnika patentnog prava...

...adresa...

Skreće se pažnja na mogućnost da neki elementi ovog dokumenta mogu biti predmet patentnih prava osim onih koja su gore utvrđena. Institut se ne smije smatrati odgovornim za utvrđivanje bilo kojeg takvog patentnog prava.”

Dodatak J (informativan)**Pravila pisanja veličina i jedinica**

Ovaj popis sadrži odredbe koje su date u ISO/IEC direktivama ili u određenim međunarodnim standardima koji se bave veličinama i jedinicama i moraju se primjenjivati pri pisanju BAS dokumenata.

a) Decimalni znak mora biti **zarez**.

b) Sukladno s međunarodnim standardima, smiju se uporabljivati samo

- jedinice iz sustava SI kako je to dato u različitim dijelovima standarda ISO 80000 i IEC 80000;
- nekoliko dodatnih jedinica koje se upotrebljavaju uz SI sustav, i to minuta (min), sat (h), dan (d), stupanj (°), minuta (′), sekunda (″), litra (l), tona (t), elektronvolt (eV) i unificirana jedinica za atomsku masu (u), kako je to pokazano u standardu ISO 80000-1, tabela 5 i 6;
- jedinice: neper (Np) i bel (B), koje su date u standardima ISO 80000-1 i ISO 80000-3, i oktava koja je date u ISO 80000-8;
- jedinice: bod (Bd), bit (bit), oktet (o), bajt (B), erlang (E), hartli (Hart), prirodna jedinica informacija (nat) i šenon (Sh) koje su date u IEC 80000-13, i var (var) koja je data u IEC 80000-6 za uporabu u elektrotehnologiji i informacionoj tehnologiji.

NAPOMENA Radi dosljednosti, u međunarodnim se standardima za litru upotrebljava samo simbol „l“, kako je to navedeno gore, premda je u standardu ISO 80000-3 dat i simbol „L“.

c) Ne smiju se miješati simboli i nazivi jedinica. Mora se pisati, npr. ili „kilometara na sat“ ili „km/h“, a ne „km na sat“ ili „kilometara/sat“.

d) Treba kombinirati brojčane vrijednosti napisane uz slike sa simbolima jedinica, npr. „5 m“. Izbjegavati kombinacije kao što su „pet m“ ili „5 metara“. Između brojčane vrijednosti i simbola jedinice mora biti razmak, osim u pisanju simbola jedinica u obliku gornjeg indeksa koji se uporabljavaju za ravne uglove, npr. 5°6'7". Međutim, prednost ima decimalna podjela stupnjeva.

e) Ne smiju se uporabljivati nestandardni skraćeni nazivi za jedinice kao što su „sek“ (umjesto „s“ za sekunde), „mins“ (umjesto „min“ za minute), „hrs“ (umjesto „h“ za sate), „cc“ umjesto „cm³“ za kubne centimetre), „lit“ (umjesto „l“ za litre), „amps“ (umjesto „A“ za ampere), „rpm“ (umjesto „r/min“ za rotiranje u minuti).

f) Međunarodni se standardni simboli jedinica ne smiju mijenjati dodavanjem indeksa ili drugih informacija.

Mora se pisati, npr.

„U_{max} = 500 V“, a ne „U = 500 V_{max}“

„maseni udio od 5 %“, a ne „5 % (m/m)“,

„volumenski udio od 7 %“, a ne „7 % (V/V)“.

(Trebalo bi zapamtiti da su % = 0,01 i ‰ = 0,001 „čisti“ brojevi.)

g) Ne smiju se miješati informacije sa simbolima jedinica. Mora se pisati, npr. „sadržaj vode je 20 ml/kg“, a ne „20 ml H₂O/kg“ ili „20 ml vode/kg“.

h) Skraćeni termini kao „ppm“, „pphm“ i „ppb“ ne smiju se uporabljivati. Oni ovise o jeziku na kojem se pišu, mogu biti dvosmisleni i nisu neophodno potrebni jer dolaze isključivo umjesto brojeva koji se uvijek jasnije označavaju uporabom brojeva. Tako se npr. mora pisati:

„maseni udio je 4,2 µg/g“ ili „maseni udio je 4,2 x 10⁶“, a ne „maseni udio je 4,2 ppm“

„relativna nesigurnost je 6,7 x 10⁹“, a ne „relativna nesigurnost je 6,7 ppb“.

i) Simboli se jedinica uvijek moraju pisati uspravnim slovima. Simboli se veličina uvijek moraju pisati kosim slovima (kurzivom). Simboli koji predstavljaju brojčane vrijednosti moraju se razlikovati od simbola koji predstavljaju odgovarajuće veličine.

- j) Jednadžbe između veličina imaju prednost pred jednadžbama između brojčanih vrijednosti.
- k) Veličina „težina“ jest sila (gravitacijska sila) i mjeri se u njutnima (N). Veličina „masa“ mjeri se u kilogramima (kg).
- l) Veličine u obliku razlomka ne smiju sadržavati riječ „jedinica“ u nazivniku. Naprimjer, mora se pisati „masa po dužini“ ili „linearna masa“, a ne „masa po jedinici dužine“.
- m) Treba razlikovati predmet od bilo koje veličine koja ga opisuje, npr. „površinu“ („surface“) od „područja“ („area“), „tijelo“ od „mase“, „otpornik“ od „otpornosti“, „namotaj“ od „induktivnosti“.
- n) Mora se pisati, npr.:
- „10 mm do 12 mm“, a ne „10 do 12 mm“ ili „10–12 mm“
 - „0 °C do 10 °C“, a ne „0 do 10 °C“ ili „0–10 °C“
 - „24 mm × 36 mm“, a ne „(24 × 36) mm“ ili „24 x 36 mm“
 - „23 °C + 2 °C“ ili „(23 + 2) °C“, a ne „23 ± 2 °C“
 - „(60 ± 3) %“, a ne „60 ± 3 %“ ili „60 % ± 3 %“
- o) Dvije ili više fizikalnih veličina ne mogu se sabirati ili oduzimati, osim ako pripadaju istoj kategoriji međusobno usporedivih veličina. Tako metoda izražavanja relativnog odstupanja, kao na primjer 230 V ± 5 %, nije sukladna s osnovnim zakonima algebre. Umjesto toga mogu se uporabljivati sljedeći načini izražavanja:
- „230 × (1 ± 5 %) V“
 - „(230 ± 11,5) V“
 - „230 V, s relativnom tolerancijom od ± 5 %“
- Često se upotrebljava i sljedeći oblik, iako nije ispravan: (230 ± 5 %) V.
- p) Ne smije se pisati „log“ u formulama ako mora biti navedena baza logaritma. Mora se pisati „lg“, „ln“, „lb“ ili \log_a .
- r) Moraju se uporabljivati matematički znakovi i simboli preporučeni u standardu ISO 80000-2, npr. „tan“, a ne „tg“.

